

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Teorie a kritika

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**DODO GOMBÁR – UMELECKÝ ŠÉF A REŽISÉR
ŠVANDOVHO DIVADLA NA SMÍCHOVĚ**

Bc. Barbora Forkovičová

Vedoucí práce: Mgr. art. Eva Kyselová, Ph.D.

Oponent práce: doc. Mgr. Martina Musilová, Ph.D.

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2018

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

THEATRE FACULTY

Dramatic Arts

Theory and Criticism

MASTER'S THESIS

**DODO GOMBÁR – ARTISTIC DIRECTOR AND
DIRECTOR OF ŠVANDOVO THEATRE IN SMÍCHOV**

Bc. Barbora Forkovičová

Thesis Advisor: Mgr. art. Eva Kyselová, Ph.D.

Examiner: doc. Mgr. Martina Musilová, Ph.D.

Date of Thesis Defense:

Academic title granted: MgA.

Praha, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma

Dodo Gombár – umelecký šéf a režisér Švandovho divadla na Smíchově

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Souhlasím s využitím práce pro prezenční studium v knihovně AMU

V Praze dne

Barbora Forkovičová

Chcela by som poďakovať mojej konzultantke Mgr.art. Eve Kyselovej, PhD. za trpezlivosť, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní bakalárskej práce.

Abstrakt

Diplomová práca s názvom *Dodo Gombár – umelecký šéf a režisér Švandovho divadla na Smíchově* sa zameriava na osemročné obdobie smíchovskej scény (2010 – 2018), počas ktorého bol jej umeleckým šéfom Dodo Gombár. Autorka sleduje jeho pôsobenie v divadle z dvoch aspektov. V prvej časti rozoberá jeho vplyv na smíchovskú scénu z pozície umeleckého šéfa, so zameraním na analýzu dramaturgických plánov pre divadlo. V nadväzujúcej druhej časti sa pokúša nájsť ich odozvu v inscenáciách, ktoré režisér na tejto scéne realizoval. Pomocou analýz vybraných diel sa autorka takisto pokúša zachytiť režisérove inscenačné postupy a tým prehĺbiť obraz činnosti súčasného Švandovho divadla na Smíchově.

Abstract

The diploma thesis named *Dodo Gombár – the artistic director and director of Švandovo Theatre in Smíchov*, focuses on the eight years period of this Smíchov theatre activity (2010 – 2018) represented by Dodo Gombár as its artistic director. The author of this thesis concentrates on his activity in the theatre from two different aspects. Firstly, the author deals with Gombár's influence on Smíchov scene, from the position of artistic director, with the focus on analysis of dramaturgical plans for theatre. Secondly, the author tries to find the parallels of the dramaturgical plans in the productions that the director realized. On the basis of the analysis of the selected works, the author also attempts to define the director's staging methods and thus capture the actual status of Švandovo Theatre in Smíchov nowadays.

Obsah

Úvod	9
Dodo Gombár (Životopis).....	12
Švandovo divadlo: miesto pre kultúru na ľavom brehu Vltavy	14
Pavel Švanda ze Semčič zakladá divadlo	14
Realistické divadlo	15
Kultúrne centrum Labyrint	17
Švandovo divadlo na Smíchově: Nový začiatok.....	18
Znova sa nadýchnuť alebo Gombár prichádza do Švandovho divadla.....	21
Plány, koncepty a vytýčené cesty.....	21
Výsledky, realita a cesty vyšliapané... ..	24
2010 - 2014: Cesta k pevnému bodu, stratégia šoku	24
Ohlasy.....	26
2015 – 2018 (?): Vyhraňovanie, hľadanie pevného bodu	27
ŠD v roku 2018... ôsmy rok umeleckého šéfovania DG.....	29
A vyskočíť? (Režisér vs. Umelecký šéf Gombár)	31
Dramaturgia alebo Nové texty a žiadna klasika	31
Napíš si sám	32
Smíchovský vesmír	32
Herci, herečky a závislosti	33
Kafka, Světlá, McEwan... v divadle	34
Smíchovská réžia	34
„Dodo Gombár je trucovitý chasník“	37
Analýzy vybraných inscenácií	41
Proměna: Imaginatívne blúznenie.....	41
Proměna: Výkriky kritiky	46
Popeláři: Žánrové pokusy (a omyly)	48
Popeláři: Výkriky kritiky.....	52
Závislosti navzdory: Velké vytriezvenie na záver	54
Závislosti navzdory: Výkriky kritiky.....	57
Straty na ceste slobody	60
Záver	62
Zoznam použitej literatúry a prameňov	64
Prílohy.....	67

Úvod

Dodo Gombár nastúpil na pozíciu umeleckého šéfa Švandovho divadla na Smíchově v roku 2010. Divadlo bolo v tej dobe, najmä po personálnych zmenách, v nepriaznivej situácii. Zdalo sa, že stratilo jasný smer a najmä čo sa týka dramaturgického smerovania, prežívalo v stave nonšalantnej náhodnosti. Určite to zapríčinil aj fakt, že po odchode Michala Langa (spoluzakladateľa obnoveného Švandovho divadla) z postu umeleckého šéfa na túto pozíciu vedenie divadla rezignovalo a jej kompetencie prevzal riaditeľ divadla, Daniel Hrbek. Ten sa po niekoľkých rokoch rozhodol funkciu umeleckého šéfa obnoviť a miesto ponúkol Gombárovi. Režisér ponuku prijal a napriek tomu, že pôvodný koncepčný plán pre divadlo mal pripravený na nasledujúcich šesť sezón, v divadle zotrval až do roku 2018. Svoju činnosť vo Švandovom divadle by mal ukončiť nasledujúcou sezónou (2018/2019) a práve to nám poskytuje príležitosť na reflexiu jedného tvorivého obdobia.

Nielen doba Gombárovho pôsobenia, ale aj ohlasy odbornej a laickej verejnosti svedčia o jeho pozitívnom prínose pre divadlo. Švandovo divadlo na Smíchově je dnes scénou s rozpoznatelnou dramaturgiou a kvalitným, zohraným hereckým súborom, čo sú kvality, ktoré sa s ním začali spájať po Gombárovom príchode. Viditeľnej zmene museli predchádzať nielen starostlivo premyslené plány, ale aj vytrvalosť pri ich realizácii, rovnako ako otvorenosť novým impulzom a výzvam, hoci aj s rizikom pádu. Zaujímalo ma, ako tieto procesy prebiehali. Ako sa Gombárovi podarilo scéne na ľavom brehu dodať silu na nabratie druhého dychu, aké boli jeho východiská a konkrétne výsledky?

Osem rokov kontinuálnej práce v divadle je pomerne dlhá doba. V práci sa pokúsim priblížiť Gombárovi koncepčné plány pre dramaturgiu a smerovanie divadla a na základe odborných kritik a reflexií samotného divadla zhodnotiť, do akej miery sa mu podarilo plány realizovať. Roky jeho šéfovania som rozdelila na pomyselné dve etapy. Prvé štyri roky v gombárovskom duchu pracovne nazývam „Hľadanie pevného bodu“, teda ide o obdobie hľadania spoločného jazyka, identity súboru a celého divadla. Ďalšie štyri roky jeho pôsobenia sú „Procesom vyhraňovania“. Súbor prešiel cestou spoznávania (sa), nadobudol isté kvality a v druhej etape pod Gombárovým vedením pokračuje vo vymedzovaní vlastných

schopností, skúša, kde sú hranice tvorby a kam až môžu siahť možnosti umeleckého sebavyjadrenia.

Ako režisér Gombár vo Švandovom divadle nadviazal na svoju vyše desať ročnú prax, počas ktorej režíroval v divadlách nielen na Slovensku, ale aj v Českej republike, Maďarsku či Taliansku. V tomto období, teda ešte pred príchodom do Švandovho divadla, však najintenzívnejšie spolupracoval najmä so Slovenským komorným divadlom v Martine a Městským divadlom Zlín. Do oboch divadiel sa dodnes často vracia ako hosťujúci režisér. V práci sa so zreteľom na jeho režijnú minulosť však zameriavam iba na jeho pražské obdobie. Inscenácie, ktoré vytvoril vo Švandovom divadle vnímam v úzkom kontexte s jeho pôsobením vo funkcii umeleckého šéfa a snažím sa sledovať, ako svoje „šéfovské“ zámery podporuje prostredníctvom vlastnej umeleckej tvorby. Zároveň sa pokúšam reflektovať a opísať Gombárove inscenačné postupy, rôznorodosť prístupov, nájsť medzi nimi styčné body a pomenovať ich.

V tomto zmysle vnímam všetky časti Gombárovej práce v divadle ako prepojený celok, ktorý pôsobí v záujme hlavného cieľa: reprezentovať domovskú scénu a pomáhať k jej umeleckému rozvoju.

O Dodovi Gombárovi doposiaľ nevznikla žiadna odborná práca či publikácia, ktorá by jeho umeleckú tvorbu reflektovala v celistvosti. Hoci existuje niekoľko diplomových prác zaoberajúcich sa či už niektorým obdobím alebo časťou jeho práce, na jeho pôsobenie vo Švandovom divadle na Smíchově sa zatiaľ nezamerala žiadna z nich.

V roku 2017 vydal slovenský Divadelný ústav v edícii Slovenská dráma zbierku šiestich Gombárových divadelných hier pod názvom *Šesť konárov stromu*. Publikácia obsahuje aj predslov Miroslava Plešáka, ktorý sa však vo svojich úvahách venuje výlučne dramatickej tvorbe autora. Túto tému spracovala aj Veronika Dostálová v bakalárskej diplomovej práci s názvom *Dramatika Dodo Gombára*. Na jeho pôsobenie na pozícii umeleckého šéfa Městského divadla Zlín sa zamerail Milan Houžva vo svojej diplomovej práci s názvom *Městské divadlo Zlín v letech 2006 až 2009 (umělecká koncepce Dodo Gombára)* a o niekoľkých Gombárových zlínskych inscenáciách sa zmienila aj Barbora Karlíková v bakalárskej diplomovej práci s názvom *Hlavní scéna Městského divadla Zlín v letech 2000 – 2012*. O Gombárových divadelných adaptáciách diel Michila

Bulgakova v bakalárskej diplomovej práci písala Michaela Suchá (*Romány Michaila Bulgakova v réžii a dramatinácii Doda Gombára*).

Keďže sa žiadna z menovaných prác nevenuje téme Gombárovho pôsobenia vo Švandovom divadle na Smíchově, mojimi informačnými zdrojmi budú predovšetkým recenzie, reflexie a články v online aj printových médiách, rozhovory s tvorcami a vlastné divácke skúsenosti. Cenným materiálom sú aj tlačové a výročné správy divadla, obsahujúce aj interné hodnotenia vedenia.

Dodo Gombár (Životopis)

Dodo Gombár, vlastným menom Jozef Gombár (3.6.1973 Smolenice, dnešné Slovensko) je režisér, dramaturg, dramatik, v súčasnosti umelecký šéf Švandovho divadla na Smíchově.

Absolvoval odbor divadelnej réžie na Činohernej a bábkarskej fakulte Vysokej školy múzických umení (VŠMU) v Bratislave. Počas štúdia absolvoval ročnú stáž na Circle in the Square Theatre School na Broadwayi v New Yorku.

Hneď po skončení štúdia na VŠMU v roku 1998 sa na dve sezóny stal umeleckým šéfom Slovenského komorného divadla v Martine. Počas angažmánu a neskôr ako hosťujúci režisér tam vytvoril viacero pozoruhodných inscenácií. Patria medzi nich osobitne poňaté klasiky ako napríklad Čechovova *Čajka* (2007), Shakespearov *Hamlet* (2013) či *Kubo* Jozefa Hollého (2011), ale aj Gombárova úprava Bulgakovho diela *Psie Srdce* (inscenácia *Dog's heart*, 2005) a adaptácia Vieweghových *Anjelov všedného dňa* (2008). Divácky úspešné boli aj jeho autorské projekty, najmä *Štúrovci (koncert zrušený)* (2006) a divadelný sitcom s názvom *www.narodnycintorin.sk*, ktorý dosiahol až päť dielov (prvý diel bol uvedený v roku 2012). Do martinského divadla sa ako hosťujúci režisér vracia pravidelne aj v súčasnosti, s pár výnimkami tam realizuje vždy jednu inscenáciu za rok. Od roku 2000 pôsobil ako režisér na voľnej nohe v českých, slovenských i európskych divadlách.

V roku 2006 prijal ponuku stať sa umeleckým šéfom a kmeňovým režisérom Městského divadla Zlín, ktoré počas troch rokov svojho pôsobenia výrazne profiloval. Medzi jeho významné inscenácie v tomto divadle patria Čechovove *Tri sestry*, Goetheho *Faust*, či adaptácia Bulgakovho románu *Majster a Margaréta*.¹ V českej premiére tam inscenoval aj *Armagedon na Grbe* od Ruda Slobodu a s týmto divadlom sa nečakane rozlúčil ambicióznou inscenáciou *Merlin aneb Pustá zem*, ktorá vznikla na základe textu Tankreda Dorsta. V Zlínskom divadle sa venoval aj réžii muzikálov a hudobných komédií. Divácky úspech zaznamenali najmä *Šumař na střeše*, *Limonádový Joe*, či *Balada pro banditu*. Režisér tu uviedol aj vlastnú adaptáciu kultového diela *Kabaret*.

---

¹ vid' Súpis divadelných réžií Doda Gombára v divadlách v Českej republike (Príloha)

Gombár režijne hosťoval v mnohých divadlách: v Mestskom divadle Žilina (v roku 2009 tu inscenoval vlastný dramatický text *Tretí vek*), v Městských divadlách pražských, v Rokoku, v ostravskom Divadle Petra Bezruča (opäť s vlastným textom, drámou *Hugo Karas*), v Štátnej opere Praha režíroval lyrická M. Horáčka *Kudykam*. Spolupracoval aj s niekoľkými brnianskymi scénami: Divadlo Reduta pri ND Brno, Městské divadlo Brno, Divadlo Bolka Polívku. Pohostinsky režíroval v Činohernom štúdiu Ústí nad Labem, na Novej scéne v Bratislave a Slovenskom národnom divadle.

Vo Švandovom divadle na Smíchově kontinuálne pracuje už od roku 2010 a to nielen ako režisér, ale aj ako umelecký šéf. Svoje pôsobenie tu začal realizáciou celého textu *Merlin aneb Pustá zem* nemeckého dramatika Tankreda Dorsta, ktorý rozdelil do dvoch inscenácií – *Merlin: Zrození* a *Merlin: Grál*. Ďalej tu režíroval pomerne širokú škálu rôznorodých inscenácií: *Crash u potoka* bol moderným prepisom románu Karolíny Světlé, *Eskalátor* bola zasa brutálna groteska prepojená s neďalekou stanicou metra Anděl. Na základe súčasnej českej drámy vznikla inscenácia *Vladimírova děvka*. Vytvoril tu aj niekoľko hudobných inscenácií, *Země Lhostejnost* inšpirovanú osobnosťou Karla Kryla či „fanky muzikál“ *Popeláři*, ktorý napísal spoločne s Romanom Sikorom. Venoval sa aj menším projektom, ako napríklad réžii cyklu zhudobnených balád *Český kalendář* či kratším scénickým tvarom v rámci cyklu Hyde Park.² V súčasnosti má za sebou vyše 90 inscenácií.

Gombár sa popri režijnej práci sústavne venuje aj písaniu dramatických textov. V rokoch 2002 a 2008 bol s textami *Tretí vek* a *Bez boha dom* finalistom Ceny Alfréda Radoka, ktorú dvakrát aj získal. Po prvýkrát v roku 1999 za dielo *Hugo Karas* (získal 2. cenu, pričom 1. udelená nebola) a druhý raz v roku 2015 za hru *Peniaze* (1. cena). Pre potreby vlastných inscenácií sa venuje aj dramatizovaniu literárnych diel. Za všetky spomeňme jeho adaptáciu románu Kateřiny Tučkovéj *Žitkovské bohyně*, na základe ktorej vytvoril, už ako hosť, rovnomennú inscenáciu v Městskom divadle Zlín. V roku 2011 napísal scenár ku krátkemu filmu s názvom *Smíchov pláče, Brooklyn spí*.

Momentálne žije a tvorí v Prahe.

---

² pre kompletný zoznam vid' Súpis divadelných réžií Doda Gombára vo Švandovom divadle na Smíchově (Príloha)

Švandovo divadlo: miesto pre kultúru na ľavom brehu Vltavy

Pavel Švanda ze Semčič zakladá divadlo

Dnešné Švandovo divadlo na Smíchově je tretím najstarším pražským divadlom, ktoré funguje už od roku 1881. Jeho zakladateľom a prvým majiteľom bol Pavel Švanda ze Semčic st., riaditeľ zájazdového súboru, ktorý sa stal prvým súborom tohto kamenného divadla. Počas svojej viac než 130 ročnej histórie prešlo divadlo niekoľkými rekonštrukciami a úpravami, menili sa jeho majitelia aj názvy.

V začiatkoch svojej činnosti však svojou dramaturgiou a najmä herectvom *zahájilo realistickú epochu v českom divadelníctve.*³ V repertoári sa v tom čase nachádzali náročnejšie inscenácie pre vzdelaného diváka, ale aj pre *ľudové vrstvy, ktoré tvorili divácke zázemie.*⁴ Neskôr, po smrti Pavla Švandu (1891) sa divadlo rozrástlo o budovu Arény na smíchovskom nábřeží. Repertoár tvorili zväčša veselohry, operety a revue a spevoherný súbor žal veľké úspechy. Už koncom 19. storočia (teda o čosi skôr ako Národní divadlo) dalo Švandovo divadlo priestor aj modernistickej dráme. Uvádzali hry Hilberta, Dyka, Mahena, Šrámka a iných. Zo zahraničných autorov tu mohli diváci na scéne vidieť Čechova, Shawa či Maeterlincka a Ibsena.

V roku 1908 sa divadlo premenovalo na *Intimní* a v tomto období sa jeho kapacita paradoxne navýšila o 200 sedadiel. V tej dobe tu vystupovali aj experimentátorské amatérske skupiny: *Lyrické divadlo* (1911) a *Divadlo umění* (1912–1914). *Pre vtedajší pokrokový profil Švandovho divadla bolo príznačné, že práve tu hosťoval súbor moskovského MCHATu alebo aj futuristická skupina F. T. Marinettiho.*⁵ Bola to teda divadelná scéna otvorená rôznym novým umeleckým smerom a experimentom, popri tom však stále fungovala aj ako repertoárové divadlo pre širšie vrstvy obyvateľstva. Režirovali tu Antonín Fencel a Vojta Novák (predtým člen zaniknutého *Divadla umění*). Krátko pred vypuknutím vojny tu František Zavřel, priekopník scénického expresionizmu so skúsenosťou práce na nemeckých scénach, pohostinsky naštudoval Wedekindovu *Lulu* (18. 4. 1914). *„Inscenace byla ukázkou moderní režie, sjednocující představení do pevného celku, i demonstrací expresionistického hereckého stylu. Zavřelův impulz*

---

³ Historie Švandova divadla. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/about/detail?pagelId=2>

⁴ Historie Švandova divadla, pozn. 3

⁵ Historie Švandova divadla, pozn. 3

zapůsobil na vývoj českého divadla, na Smíchově však výraznější stopu nezanechal.“⁶

Jeden z největších diváckých aj umeleckých úspěchů Intimního divadla byla inscenace Langerovej veselohry *Velbloud uchem jehly* z roku 1923 v režii Jana Bora, která sa dožila vyše 200 repríz. Obdobie Borovho vedenia (1919 - 1924) bolo pre Švandovo divadlo veľmi prajné. „(Bor) *Ve svých režiiích spojoval realistické a naturalistické postupy, herce vedl k postižení výjimečných, často psychicky abnormálních postav, motivovaných silnými pudovými podněty.*“⁷

Realistické divadlo

V období od konca 20. rokov 20. storočia sa v divadle kvôli finančným aj personálnym problémom často obmieňalo osadenstvo, v budove sídlilo niekoľko divadelných spolkov a kvalita predstavení sa rôžnila. Ďalšie markantné zmeny v divadle nastali až po druhej svetovej vojne, kedy v ňom začal pôsobiť súbor *Realistického divadla*.

Riaditeľom sa stal Jan Škoda (1945–50). V divadle režijne tvorili okrem Škodu aj Karel Palouš, a po roku 1946 aj Ota Ornest – ten bol aj dramaturgom. Hlavne počas prvých troch rokov činnosti sa divadlu darilo naplňovať vytýčený realistický program s pestrým repertoárom vytváraným diferencovanými režijnými postupmi. „*Insenační styl charakterizovala neokázalá režie, životně věrohodné herectví a zjednodušené, někdy až obrazné výpravy J. Sládka (O myších a lidech). Paloušovy režie se vyznačovaly psychologickým prohloubením postav a smyslovou atmosférou jevištních obrazů (Steinbeck: O myších a lidech; O’Neill: Farma pod jilmy; Ostrovskij: Bouře – 1946), Ornest inklinoval ke komediální nadsázce a konverzačnímu stylu (Krupička: Velký styl; Fredro: Dámy a husaři – 1948), Škoda vyjadřoval pádně a zřetelně ideje (Molière: Don Juan, 1945; Gorkij: Nepřítel, 1949). V závěru 40. let se dramaturgické rozpětí pronikavě zúžilo: převládly propagandistické české a sovětské současné hry, domácí a ruská klasika.*“⁸

Udalosti Víťazného februára roku 1948 mali vplyv nielen na personálne zmeny v súbore divadla, ale aj na skladbu jeho repertoáru. V roku 1950 z divadla odišli

⁶ ŠORMOVÁ, E., ed. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, [online] Praha: Divadelní ústav, 2000. [cit. 27.7.2018] Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/%C5%A0vandovo_divadlo (heslo Švandovo divadlo)

⁷ ŠORMOVÁ, E., ed. , pozn. 6

⁸ ŠORMOVÁ, E., ed. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, [online] Praha: Divadelní ústav, 2000. [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Labyrinth> (heslo Labyrinth)

Ornest (menovaný riaditeľom Městských divadel pražských) aj Škoda (povolany do Národního divadla). Do roku 1956 boli uvádzané takmer výlučne iba české, ruské a sovietske hry.⁹ Divadelníci začali využívať metódu K.S. Stanislavského, a divadlo sa stalo jedným z hlavných propagátorov jej zjednodušenej formy: „*Iluzivní jevištní projev stále více napodoboval vnější znaky životní skutečnosti. Důsledným naplňováním ideových a estetických postulátů socialistického realismu si Realistické divadlo vydobylo pozici vzorové scény, zahrnované přízní nejvyšších míst (ministr Z. Nejedlý) a veškeré kritické obce. 1953 přijalo oficiálně protežované divadlo do svého názvu jméno Z. Nejedlého.*“¹⁰

V druhej polovici 50. rokov sa dramaturgia divadla postupne rozširovala, objavil sa napríklad Shakespeare aj Brecht. Dramaturgičkou divadla bola v tomto období Alena Urbanová. Schematickú dramatikú nahradili hry s problémovými témami (Kohout: *Taková láska*, 1957; Pavlíček: *Černá vlajka*, 1958; Daněk: *Pohled do očí*, 1959). Súbor koncom 50. rokov omladili absolventi DAMU a na režisérsky post nastúpil František Laurin, ktorý sa orientoval na uvádzanie súčasných hier. „*Dramaturgický vývoj ani personální obměna však nestačily na důsažnější proměnu jevištního stylu, z něhož se ojediněle vymykaly inscenace jako Taková láska nebo Pohled do očí.*“¹¹ Umelecké experimenty charakteristické pre obdobie 60. rokov tu však odozvy nenachádzali.

Počas 70. a 80. rokov sa dramaturgia pomaly uvoľňovala a ozvlášťovala. Výpovede tvorcov smerovali k ucelenejšiemu obrazu jedinca v spoločnosti, impulzom k premene boli aj nové české hry¹². Režiséri Luboš Pistorius a Ivan Glanc *usilovali o zdivadelnenie javiskovej poetiky a následne aj o etickú nonkonformitu.*¹³ Dramaturgický tím Vlasty Gallerovej a Michala Lázňovského svojím koncepčným programom so zreteľným divadelným aj občianskym názorom divadlo opäť zaktivizovali. Spojením ich premyslenej dramaturgie s inovačnými inscenačnými postupmi Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého získalo popredné miesto medzi pražskými kamennými scénami.

„*Inscenace Pistoriuse (Giraudoux: Ondina, 1982; Goldoni: Sluha dvou pánů, 1983; Calderón: Život je sen, 1986) a Glance (Anouilh: Eurydika, 1983) se*

---

⁹ ŠORMOVÁ, pozn. 8

¹⁰ ŠORMOVÁ, pozn. 8

¹¹ ŠORMOVÁ, pozn. 8

¹² napríklad O. Daněk: *Válka vypukne po přestávce*, 1976; D. Fischerová: *Hodina mezi psem a vlkem*, 1979; J.

Šotola: *Cesta Karla IV. do Francie a zpět*, 1979; *Možná je na střeše kůň*, 1980; *Bitva u Kreščaku*, 1982

¹³ ŠORMOVÁ, pozn. 8

vyznačovaly emocionálne pôsobivou obraznosť, spoluutvárenou básnivými výpravami Otakara Schindlera, pozoruhodnými hereckými kreacemi a akcentem na existenciálnu výpoveď. Rozchod s realistickým programom zakladateľů dovršila koncepcie oprená o princípy a metódy študiových divadel (týmová práca, otvorenosť netradičným postupům, komunikácia s divákom, priestorová experimentácia, osobnostní herectví atd.). Prosazovala sa v režii M. Krobota (1984–90; Gorin: *Poslední smrt Jonathana Swifta*, 1984; Dorst: *Merlin aneb Pustá zem*) a K. Kříže (Gorkij: *Dostigajev a jiní*, 1980; Aucassin a Nicoletta, 1987). ... Tradičnejšiu líniu prezentovala režijní práca Jiřího Fréhara (Preissova: *Její pastorkyňa*, 1986).¹⁴ Takto orientovaná dramaturgia zotrvala v divadle až do konca 80. rokov. V novembri 1989 sa Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého stalo jedným z táborov Nežnej revolúcie, kde sa rozhodovalo o štrajku a ďalších akciách divadelníkov proti komunistickému režimu.

Kultúrne centrum Labyrint

Po Nežnej revolúcii *Realistické divadlo* ešte pár rokov pokračovalo vo svojom predošlom programe. V roku 1991 prešla jeho budova veľkou rekonštrukciou a znova sa otvorila v nasledujúcom roku, kedy v jej priestoroch ožilo kultúrne centrum *Labyrint*. Jeho riaditeľom sa stal režisér Karel Kříž. Okrem divadelných predstavení sa v *Labyrinte* konali aj výstavy, hudobné podujatia, pôsobilo tu detské divadelné štúdio.

Vedenie divadla otvorené novým umeleckým tendenciám prizvalo zástupcov mladšej generácie, tvorcov Jana Bornu, Petra Lébla, Ewana McLarena. Stále angažmán v tomto čase dostala režisérka Hana Burešová a dramaturg Štěpán Otčenášek. V podzemných priestoroch štúdia boli inscenované zväčša literárno-hudobné kompozície, či klasické dramatické texty v osobitej interpretácii (napríklad Grabbe: *Don Juan a Faust*, r: H. Burešová, 1992; či Pinter: *Měsíční svit*, r: K. Kříž, 1994). Kultivované komediálne inscenácie Hany Burešovej (Šamberk: *Boucharón, Já mám příjem*, 1992; Žák: *Škola základ života*, 1994) v repertoári vytvárali protiváhu „divadla náročného diváka“¹⁵.

Hoci porevolučná situácia, v ktorej sa divadlo nachádzalo, na začiatku vyzerala veľmi sľubne, zmeny v súbore, výmena majiteľov budovy a pokles v návštevnosti divadlo destabilizovali. Konflikty medzi vedením divadla a umeleckou skupinou

---

¹⁴ ŠORMOVÁ, pozn. 8

¹⁵ napríklad Eliot: *Vražda v katedrále*, r: H. Burešová; Schnitzler: *Rej*, r: M. Krobot, 1993; Euripides: *Pokořitelé Tróje*, r: K. Kříž, 1994; Roth, Láznovský: *Job*, r: J. Fréhar

okolo tandemu Burešová – Otčenášek vyústili v ich odchod z divadla (do Divadla v Dlouhé). Herecky i režijne oslabené divadlo naďalej zotrvalo pri svojom divácky pomerne náročnom dramaturgickom smerovaní¹⁶. Nakoniec sa budova divadla dostala do vlastníctva Magistrátu Hlavního města Praha. Pre nezhody s vedením bol najprv vymenený riaditeľ divadla (Karla Kříža vystriedal R. Kraus) a následne, kvôli plánovanej prestavbe budovy bol celý súbor divadla Labyrinth rozpustený zriaďovateľom.

Divadlo sa pre verejnosť po ďalšej obsiahlej rekonštrukcii otvorilo divákovi až v roku 2002. Pod staro-novým názvom *Švandovo divadlo na Smíchově* a s novým vedením – riaditeľom Danielom Hrbkom a umeleckým šéfom Michalom Langom. Herecké angažmán si obnovili aj niekoľkí herci zo zaniknutého divadla Labyrinth.

Švandovo divadlo na Smíchově: Nový začiatok

Konkurz na „novú tvár“ divadelného domu na Smíchove, ktorý v roku 1999 vyhlásilo Hlavní město Praha (zriaďovateľ divadla), vyhral umelecký tandem Daniel Hrbek a Michal Lang. Svojou koncepciou v podstate plynule nadviazali na dovtedajší vývoj divadla, ktoré už vyše sto rokov plnilo funkciu najmä činohernej scény na ľavom brehu Vltavy: *„Budoucnost úspěšného provozu smíchovské scény vidíme v kombinaci činnosti divadla jako repertoárové scény ryze činoherního charakteru se stálým uměleckým souborem s činností divadla jako kulturního centra zabývající se různými divadelními aktivitami. Jsme si jisti, že takové centrum může fungovat jako magnet přitahující generačně spřízněné tvůrce i jiných uměleckých oborů.“*¹⁷

Herecký súbor divadla vznikol spojením divadelného združenia CD 94¹⁸, z ktorého pochádzal Hrbek a tvorcov zoskupených okolo Michala Langa – boli to prevažne herci, ktorí odišli z pražského Činoherního klubu. Patril medzi nich napríklad Ivan Řezáč, Kamil Halbich, Michal Dlouhý, Tomáš Pavelka a Martin

¹⁶ inscenácie Roth, Lázňovský: *Job*, r: J. Fréhar, 1995; Caldwell, Kirkland: *Tabáková cesta*, r: J. Fréhar, 1996; Witkiewicz: *Matka*, r: K. Kříž, 1997; Horváth: *Don Juan se vrací z války*, r: J. Fréhar, 1997

¹⁷ HRBEK, D. Koncepce budoucí činnosti divadla Labyrinth jako příspěvkové organizace zřízené Hlavním městem Praha z roku 1999. In: HRBEK, D. *Budování divadla*. Praha: Nakladatelství KANT, 2009, 123.

¹⁸ Súbor CD 94 založil Daniel Hrbek so svojimi spolužiakmi z DAMU ako študentský spolok ešte v roku 1994, ktorý po ich absolútoriu prerástol v profesionálny súbor. Ich prioritou bola najmä konvenciami nezaťažená, hravá réžia pracujúca aj s improvizáciou.

Sitta. Šlo teda o spojenie dvoch, pražskému divákovi známych skupín s osobitým umeleckým profilom a vlastnou diváckou základňou. Keďže väčšina z členov novovzniknutého súboru boli herci, bolo pochopiteľné, že dôraz v rámci divadelnej tvorby kládli najmä na rozvoj herectva. Daniel Hrbek ideu prezentoval takto: „*Naše koncepcie je jedinečná tím, že nabízí scénu, která akcentuje herce a mluví za konkrétní generaci.*“¹⁹ Najmä v prípade skupiny CD 94 šlo o generačne spriaznených umelcov s jasným umelecko-ideovým prístupom k tvorbe.

V otázke repertoáru nového divadla, Hrbek s Langom vo svojej koncepcii hovorili najmä o orientácii na pôvodnú dramatikú. Chceli vytvoriť scénu s *dramaturgiou reagujúcou na situáciu, v ktorej sa divadlo nachádza* – teda prinášať vlastné a originálne námety vyplývajúce z daných okolností, ktoré by pochádzali priamo od členov súboru, alebo od iných, umelecky spriaznených autorov.

Dôležitý je aj zámer tandemu Hrbka-Lang predstaviť Švandovo divadlo na Smíchově ako kultúrne centrum zastrešujúce širší okruh umeleckých aktivít. „*Cílem činnosti divadla jako kulturního centra je rozšíření uměleckého záběru divadla o nám blízké inscenace oblastních divadel, případně o inscenace zahraniční. Chceme také poskytnout přístřeší některým spřízněným divadelním skupinám bez domovské scény a v neposlední řadě se otevřít dalším – nejen divadelním – aktivitám.*“²⁰ V tomto úsilí uspeli a v budove divadla tak našli svoje miesto Teatro Novogo Fronta, či bábkové divadlo Buchty a loutky. Od roku 2009 (do 2015) tu malo stále pôsobisko aj Divadlo Letí. Okrem ich predstavení mohli diváci v týchto priestoroch navštíviť aj koncerty, filmové premietania či diskusie o literatúre. Nové vedenie myslelo aj na vizuálne umenie. Vo foyer divadla vznikla Výtvarná stena, na ktorej môžu návštevníci dodnes obdivovať vždy jedno dielo súčasného českého umelca vytvorené priamo na mieste. K tomu všetkému sa pridala aj časopis s príznačným názvom Druhý břeh, ktorý sa však dožil len niekoľkých vydaní.

Priestor dostali aj mladí záujemcovia – divadlo ponúkalo lektorský program v podobe niekoľkých workshopov určených najmä žiakom základných a stredných škôl zameraných na rôzne oblasti divadelného umenia. V neposlednom rade sa v budove divadla po rekonštrukcii nachádza aj kaviareň, teda zázemie pre stret nielen ľudí, ale aj názorov a myšlienok, ktoré k divadlu neoddeliteľne patrí.

---

¹⁹ HRBEK, pozn. 17

²⁰ HRBEK, pozn. 17

Popri širokej ponuke mimodivadelných aktivít však akoby vedenie stratilo kontinuitu pri vytváraní dramaturgie činoherného programu divadla. „V čom divadlo vyrovnanú bilanciu nepreukazovalo, bola umelecká produkcia s občas kolísavou inscenačnou úrovňou. Poručíka z Inishmoru vystriedali Casanova v kúpeľoch či Okuliare Eltona Johna a divák bol dezorientovaný.“²¹

Príčinou toho mohol byť aj pomerne vágny prístup vedenia k dramaturgickým plánom. Michal Lang v prvom vydaní časopisu Druhý břeh píše, že nechystajú žiaden program: „Omezuje to intuíci. Budeme hrať súčasné hry rovnako ako klasiku... Práca s hercom je na prvom mieste.“²²

O tomto období Švandovho divadla je v archívoch zatiaľ málo. O situácii v divadle mnoho napovedá rozhovor Jany Machalickej s Michalom Langom²³ z roku 2010, krátko po jeho prepustení z divadla. Režisér osvetľuje príčiny svojho odchodu, no v súvislosti s tým sa dostáva až k počiatkom nového Švandovho divadla. Priznáva, že spojenie dvoch rozdielnych súborov už od začiatku nebolo bezproblémové. Herci z Činoherního klubu boli navyknutí na iný režim než súbor CD 94 a rozdiely spôsobovali problém aj v tvorivej spolupráci. Okrem toho súbor brzdili organizačné peripetie. Hrbek s Langom dovtedy nemali žiadnu skúsenosť s vedením divadla a tak im mnoho vecí, ktoré sú v zabehnutom divadle samozrejmé, spôsobovali problémy. Divadlo neustále bojovalo aj s poklesom návštevnosti a režiséri museli preto uvádzať divácky vďačné tituly – ako konštatuje Lang, na úkor inscenácií, ktorými by mohli pestovať poetiku nového súboru. Mnoho menších organizačno-prevádzkových zádrhelov v súbore vyvolávali nervozitu sťažujúcu podmienky pre tvorbu.

V neposlednom rade Lang priznáva aj vlastné nezhody s riaditeľom Hrbkom, výstižne uzatvárajúc: boli sme dvaja kohúti na jednom smetisku. Pri získaní divadla sa Hrbek stal riaditeľom, Lang umeleckým šéfom. Prvým vyústením ich nezhôd bolo Langovo odvolanie z funkcie. Už nebol umeleckým šéfom, naďalej však v súbore pôsobil ako režisér – až do roku 2010.

---

²¹ KRÉNOVÁ, L. Quo Vadis, homo viator?. *kød – konkrétne o divadle*. 2011, 8, 25.

²² pozri Rozhovor s Michalom Langom. *Druhý břeh*. 2002, 1.

²³ LANG, Michal a MACHALICKÁ, Jana. Byli jsme dva kohouti na jednom smetišti. *Lidové noviny*, 26.1.2010.

Znova sa nadýchnuť alebo Gombár prichádza do Švandovho divadla

Dodo Gombár pôsobí ako umelecký šéf Švandovho divadla už od sezóny 2010/2011. Na tento post nastupoval už ako známy a etablovaný tvorca na českých aj slovenských javiskách, okrem toho mal s touto funkciou predošlé skúsenosti. Hneď po absolvovaní Vysokej školy múzických umení v Bratislave (1998) sa na dve sezóny stal umeleckým šéfom Slovenského komorného divadla v Martine a neskôr túto pozíciu počas troch sezón zastával aj v Městskom divadle Zlín. Českému publiku bol známy aj vďaka jeho hosťujúcim réžiiam najmä v brnianskych, ale aj iných oblastných divadlách.²⁴

Plány, koncepty a vytýčené cesty...

Post umeleckého šéfa vo Švandovom divadle na Smíchově ostal po interných nezhodách a následnom odvolaní Michala Langa v roku 2006 na niekoľko sezón neobsadený (jeho právomoci a úlohy počas tohto obdobia prebral riaditeľ divadla, Hrbek). Pred Gombárovým nástupom síce divadlo ponúkalo divákovi širokú škálu rôznorodých aktivít a podujatí, avšak jeho umelecká produkcia pôsobila nevyrovnane a bezkonceptne. Ako píše kritička Ľubica Krénová, *„Divadlo dlhodobo volalo po osobnosti, ktorá by priniesla generálnu dramaturgickú líniu, režisérsku poetiku a do zabehnutých vecí vniesla koncepčný estetický poriadok.“*²⁵ Obsadenie dlhodobo prázdneho postu bolo podľa riaditeľa Daniela Hrbka snahou o špecifickejšiu profiláciu divadla v kontexte pražských scén, rovnako ako o dôslednú a kontinuálnu prácu s hereckým súborom.²⁶ Hrbek taktiež dodal, že o obnovení funkcie umeleckého šéfa uvažoval už dlhšiu dobu. *„Doda Gombára jsem oslovil na základě jeho předchozích zkušeností se smíchovským hereckým souborem a prokazatelných výsledků v jeho posledním angažmá. (teda v Městskom divadle Zlín – pozn. aut.) (...) Věřím, že Gombárovo umělecké vedení bude pro smíchovský soubor i kulturní obec inspirativní.“*²⁷

Gombár so súborom Švandovho divadla už predtým spolupracoval pri dvoch príležitostiach. V roku 2004 v štúdiu divadla inscenoval Büchnerovho Vojcka (pod

²⁴ vid' Súpis divadelných réžíí Doda Gombára v českých divadlách (Príloha)

²⁵ KRÉNOVÁ, Ľ. Quo Vadis, homo viator? *kød – konkrétne o divadle*. 2011, 8, 25.

²⁶ Dodo Gombár dá Švandovmu divadlu jiný ráz. *Pražský deník*. 18.5.2010, 7.

²⁷ Dodo Gombár nastupuje na místo uměleckého šéfa. In: *Scéna.cz* [online]. 25.1.2010 [cit. 27.7.2018].

Dostupné z: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&c=11120&r=1&d=1>

názvom *Vojcek – Der Romantiker*) a neskôr, v roku 2005 tam naštudoval Shakespearov *Sen noci svätajánskej*.

Obnovenie postu umeleckého šéfa vo Švandovom divadle vyvolalo medzi odbornou verejnosťou pozitívne ohlasy. Gombár do divadla nastúpil už v januári roku 2010 aby sa dokonale oboznámil s podmienkami a možnosťami divadla a následne tak mohol vypracovať dramaturgický plán na ďalšie sezóny.

Pri svojom nástupe sa Gombár opäť prejavil ako tvorca s veľkým zmyslom pre koncept a vedeniu divadla predstavil ucelený umelecko-dramaturgický plán na nastávajúcich šesť sezón. Každá zo sezón mala pomenovanie, ktoré sa dalo chápať ako určujúca téma danej periódy:

Sezóna 2010/2011: Druhý břeh

Sezóna 2011/2012: Druhý dech

Sezóna 2012/2013: Druhé housle

Sezóna 2013/2014: Druhá tvář

Sezóna 2014/2015: Druhá derivace touhy (neskôr pod názvom Na hranici - na hraně)

Sezóna 2015/2016: Konstanta pevného bodu (neskôr iba Pevný bod)

Názvami zároveň naznačil cestu, ktorú by divadlo v snahe o svoj prerod malo podľa neho (a pod jeho kuratelou) absolvovať. „Druhý břeh“ mal definovať smíchovskú scénu ako samostatné, koncentrované divadlo a vymedziť jeho miesto v kontexte pražských scén. Zdôrazniť isté solitérstvo na ľavom vltavskom brehu. Po uvedení si vlastnej pozície a kvalít mala nastať fáza kedy divadlo naberie „Druhý dech“ a začne uskutočňovať svoju premenu, ktorá vyústí do odhalenia „Druhej tváre“ teda nového profilu Švandovho divadla. Ďalej by už súbor mal vedome smerovať k istému pevnému bodu – či už v abstraktnejšom (napríklad dosiahnutie „sebavedomého“ divadelného telesa), alebo konkrétnejšom (zocelený a silný herecký súbor) zmysle.

Nový umelecký šéf sa vo svojej koncepcii zameral v prvom rade na herecký súbor, činoherný repertoár divadla a jeho dramaturgiu. Každú sezónu vyskladal so zreteľom na jej ústrednú tému, pričom texty, žánre vzniknutých inscenácií, a v nich využité princípy, ktoré idey tlmočili, sa rôznili. Striedal teda princíp pravidelnej a nepravidelnej dramaturgie (ako to označuje aj samotné divadlo vo

výročnej správe²⁸) – teda inscenovanie klasických dramatických textov strieda práca s primárne nedivadelnými textami, ako napríklad filozofická esej, próza, korešpondencia, mediálne vyjadrenie, literatúra faktu, či blog. „*Princip kombinování pravidelné a nepravidelné dramaturgie souvisí s příchodem uměleckého šéfa Doda Gombára, jeho poetikou, zaměřením a samozřejmě také s potřebou formulovat jasný divadelní názor, osobní a umělecký postoj.*“²⁹ Fakt, že takýto prístup k tvorbe bol vlastný nielen režisérovi Gombárovi, ale v menšej či väčšej miere aj Švandovmu divadlu a jeho aktivitám, dokazuje, že toto spojenie stavalo na rovnakých princípoch umeleckej činnosti a vzájomnom porozumení.

Aj divadelné štúdio získalo pod vedením nového umeleckého šéfa nové smerovanie. Gombár tento priestor zasvätil novým ideám, mladým tvorcom, autorským počinom a skúšaniam – skúšaniam v zmysle možnosti (inscenačného) pokusu a omylu. „*(Gombár) Zahájil přerod studiové scény směrem k jakési autorsko-interpretací dílně, k čemusi, co se dá nazvat jako „work in progress“. K tomu použil cyklus inscenací a skic s názvem Hyde Park a Teď přichází zákon.*“³⁰

Program *Hyde Park* zastrešoval desať dielov, akýchsi miniinscenácií, ktorých trvácnosť bola limitovaná na premiéru, reprízu a derniéru. Každý diel pojednával o inom, vždy však súčasnom, probléme, či fenoméne, pričom výsledná téma každej miniinscenácie bola prienikom úvah osloveného tvorca – režiséra a konceptu sezóny. Na ich prípravu divadlo oslovilo niekoľkých rôznych tvorcov, štyri časti (*Ve vánočním stromku sekerečka, Anděl – projekt Pašije, Máme smysl!* a *Upálení Satánica 666*) inscenoval sám Gombár. Prostredníctvom kratších a komornejších foriem tak tvorcovia dostali možnosť reagovať na aktuálne dianie v spoločnosti, hoci diela obsahovali zväčša všeobecnejší presah. Projekt mal veľmi pozitívny ohlas nielen medzi divákmi, oceňovaný bol aj divadelnou kritikou: Dodo Gombár bol za *Cyklus Hyde Park* nominovaný na Cenu Divadelných novin.

Pokiaľ ide o personálne obsadenie divadla, počas prvých štyroch rokov Gombárovho šéfovania ostalo takmer rovnaké. Dramaturgičkami boli Martina Kinská a Lucie Kolouchová. Súbor sa zredukoval zo šesťnástich na trinástich

---

²⁸ Výročná zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2010. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

²⁹ Výročná zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2011. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

³⁰ Výročná zpráva 2011, pozn. 29

členov, pričom do angažmán nastúpili Petra Hřebíčková (ktorá s Gombárom spolupracovala už aj v Městskom divadle Zlín a následne zároveň s ním prešla do Prahy), Martina Krátká, Patrik Děrgel a Marek Pospíchal. Okrem Hrbka a samotného Gombára v divadle režírovali hostia z mladšej a strednej generácie, zväčša to boli už známi tvorcovia s overenými umeleckými kvalitami. Patrili k nim napríklad Daniel Špínar, Anna Petrželková, David Šiktanc, Viktorie Čermáková, Petr Štindl, Braňo Mazúch a mnoho ďalších.

Výsledky, realita a cesty vyšliapané...

2010 - 2014: Cesta k pevnému bodu, stratégia šoku

Už na konci roka 2011 riaditeľ Hrbek s nadšením reflektoval spoluprácu nového umeleckého šéfa so súborom. *„Se vstupem Gombára do Švandova divadla zaznamenala smíchovská scéna obrovskou tvůrčí akceleraci, která se projevuje jednak v náročnosti inscenačních projektů uváděných na repertoár, v obměně činoherního souboru, ve zhuštěném provozu, nárocích na dramaturgii i na diváky. S Gombárovým příchodem se tedy dlouhodobý umělecký koncept Švandova divadla rozvíjí i mění.“*³¹

Dramaturgické smerovanie divadla by sa dalo rozdeliť do štyroch okruhov: inscenovanie klasických dramatických diel v svojráznej a súčasnej interpretácii; inscenovanie nedivadelných textov – adaptácie rôznych (nielen literárnych) umeleckých diel a iných prameňov; ďalej uvádzanie súčasných (českých) hier (často napísaných aj priamo „na mieru“ Švandovho divadla), mnoho z nich bolo predstavených v českej premiére; a nakoniec je to okruh inscenácií, ktoré vznikli na základe kolektívnej tvorby, či predstavujú osobné výpovede niektorých členov umeleckého súboru (inscenácie z tohto okruhu často tematizovali dianie na Smíchove, teda prostredia, v ktorom je divadlo ukotvené).

Výrazným gestom, ktorým Gombár nielen dramaturgicky, ale aj režijne odštartoval svoje pôsobenie v Švandovom divadle, bolo inscenovanie hry Tankreda Dorsta *Merlin alebo Pustá zem*. Na jej základe vytvoril dve inscenácie, *Merlin: Zrození* a *Merlin: Grál* (ktoré boli neskôr spojené do jedného celku pod názvom *Merlin aneb Pustá zem*; inscenácie mali premiéry postupne medzi októbrom a decembrom 2010). Gombár teda zvolil stratégiu šoku. Tento

---

³¹ Výroční zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2011. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

monumentálny projekt (v inscenáciách bol obsadený takmer celý herecký súbor a spojená verzia trvala vyše šiestich hodín) bol symbolickým začiatkom novej cesty Švandovho divadla, preukázaním nielen odvahy (hraničiacej s trúfalosťou) ale aj odhodlania nového umeleckého šéfa vystaviť herecký súbor – a zároveň aj diváka – obrovským výzvam, ktoré možno v počiatku vyzerajú byť nezvládnuteľné a príliš ambiciózne, vo výsledku však o to viac provokujú a „hecujú“ k prekonávaniu samého seba.

Ako Gombár avizoval, divadlo systematicky začalo vyhľadávať a podporovať vznik pôvodnej dramatickej tvorby. Táto aktivita bola väčšinou spájaná s priestorom štúdia. Po úspešnom uvedení cyklu *Hyde Park* nasledoval v sezóne 2011/2012 projekt *Ted' přichází zákon*, v rámci ktorého Švandovo divadlo vypísalo dramatickú súťaž písania textov na témy vybraných príbehov Starého zákona. Z troch víťazných textov divadle vznikli štúdiové inscenácie *Mlč, Jobe, mlč!* (*Řezníkův sen*), *V(Ý)CHOD* a *KAI/ABE 2011*.³²

Tematicky sa repertoár zameriaval aj na reflexiu českých dejín a osobností. V sezóne 2013/2014, ktorú si tvorcovia pracovne pomenovali *Nesvatí*, uviedli triptych inscenácií o českých umelcoch, prostredníctvom ktorých z rôznych pohľadov nazerali na českú spoločnosť. Okrem Karla Kryla (*Země lhostejnost*, r. D. Gombár) sa zamerali na Egona Bondyho (*Šaman*, r. V. Čermáková) a Jana Balabána (*Možná že odcházíme*, r. M. Františák). Veľký úspech mala aj inscenácia *Gottland*, ktorá vznikla dramatisáciou rovnomenného diela poľského autora Mariusza Szczygiela, zameraného na české významné osobnosti 20. storočia. Petr Štindl, ktorý bol autorom dramatisácie (spolu s Gombárom) a zároveň aj režisérom, nekompromisný pohľad na české osudy prepája s fenoménom internetovej komunikácie (Facebook). Využitím v podstate faktografickej literatúry tak inscenácia poskytla vtipný, až ironický pohľad na tvorcov českých dejín a poukázala tak aj na nelichotivé javy v českej spoločnosti.

Úspešnou a divácky obľúbenou dramaturgickou líniou sa stala línia autorských textov členov divadla, či textov tematizujúcich smíchovské zázemie. Spomeňme napríklad inscenáciu *Smíchoff/on* (autori D. Gombár a L. Kolouchová, r. N. Deáková), ktorá vznikla pri príležitosti osláv 130. výročia Švandovho divadla a odhaľuje zákulisie smíchovskej scény, či divácky veľmi úspešnú³³ *Cry baby cry*

³² *Mlč, Jobe, mlč!* (*Řezníkův sen*): autorka Anica Jensi, réžia D. Gombár, 19.5.2012; *V(Ý)CHOD*: autorka: Hana Lehečková, réžia D. Šiktanc, 3.3.2012; *KAI/ABE 2011*: autorka: Barbora Hančilová, réžia: P. Štindl, 12.11.2011.

³³ Inscenácia mala premiéru 14.6.2013 a na repertoári je dodnes, aj v plánovanej sezóne 2018/2019.

(r. M. Krátká), ktorá vznikla na popud z „dámskej šatne“ – autorsky sa na nej podieľala šesťica herečiek činoherného súboru (Klára Cibulková, Réka Derzsi, Eva Vrbková, Kristýna Frejová, Petra Hřebíčková, Blanka Popková).

Hoci v prvej etape Gombárovho šéfovania prevládali na repertoári inscenácie vytvorené na základe primárne nedivadelných textov, asi najväčším úspechom tohto obdobia sa paradoxne stala inscenácia *Hamlet* v réžii hosťujúceho Daniela Špinara (premiéra 7.12.2013). Dielo získalo pozitívne ohlasy zo strany kritiky aj divákov a až dve nominácie na cenu Thalie – za herecké výkony v tejto inscenácii boli nominovaní Petra Hřebíčková (Gertruda) a Patrik Děrgel (Hamlet), ktorý získal v roku 2013 aj cenu Alfreda Radoka v kategórii Talent (pričom postava Hamleta v rozhodovaní poroty zohrala dôležitú úlohu). Na repertoári Švandovho divadla je inscenácia ešte aj v sezóne 2018/2019, čo v kontexte divadla nie je samozrejmosťou, skôr výraznou výnimkou.

Ohlasy...

Divadelný kritik Martin J. Švejda vo svojom článku *Na konci čtyřletky* zhodnotil Gombárovo štvorročné šéfovanie ako pomerne úspešné. Hoci voči umeleckej úrovni jednotlivých inscenácií zaujal skeptické stanovisko, o celkovom smerovaní divadla píše: „*Programový koncept Gombár dodržel i provozně. Za jeho soustavnou a cílevědomou práci uměleckého šéfa jsou, myslím, po čtyřech letech vidět výsledky. Lze sledovat posun souboru k tělesu, které má osobitou tvář – byť jeho jednotlivé počiny nemusejí být zcela uspokojivé. (...) Od měšťanského divadla se Švandovo divadlo pod Gombárovým vedením dramaturgicky posunulo k divadlu s původní tvorbou, určenou převážně pro mladé publikum.*“³⁴

V tom, že voľba nového umeleckého šéfa bola správna, sa uistilo aj vedenie divadla. V Tlačovej správe k sezóne 2015/2016 bolo vyjadrené nadšenie nad vývojom scény: „*Divadlo se i pod jeho (Gombárovým – pozn. aut.) vedením profiluje jako scéna otevírající dveře autorskému divadlu, svůj prostor tu mají ale originální nastudování klasických látek i aktuální hry napsané často přímo „na míru“ stávajícímu souboru.*“³⁵ Je pravdou, že scéna programovo na javisko prináša nové texty, čím zároveň podporuje ich vznik.

Ako už bolo spomenuté, aj riaditeľ Hrbek bol s výsledkami Gombárovho vedenia spokojný. O sezóne 2014/2015 prehlásil, že bola najúspešnejším obdobím

³⁴ ŠVEJDA, M.J. Na konci čtyřletky. *Svět a divadlo*. 2014, roč. 25, č. 5, 38 – 49.

³⁵ Tisková zpráva Švandova divadla na Smíchově pro sezónu 2015/2016. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/pro-novinare>

Švandovho divadla.³⁶ Jeho očakávania prekonal nielen vzrast návštevnosti, ale aj úspechy divadla v zahraničí. Súbor cestoval najmä s dielom *Šoa* (ktoré pôvodne vzniklo v rámci cyklu *Hyde Park* a neskôr dostalo podobu celovečernej inscenácie)³⁷ a jeho remakeom v angličtine s názvom *The Good and the True*, venujúcemu sa citlivej téme koncentračných táborov a nacistického útlaku prostredníctvom osobných výpovedí pamätníkov.

Počas štvorročnej cesty sa Švandovmu divadlu naozaj podarilo získať „druhú tvár“. Najmä prostredníctvom odvážnej dramaturgie vyzývalo k zmenám zabehnutého stavu nielen umelecký súbor, ale aj svojich divákov. Inscenácie sa stali konkrétnejšími, konfrontačnejšími. Zároveň sa prehĺbil osobný vklad jednotlivých členov, ako konštatuje sám Gombár v reflexii divadla na konci roku 2014: *„Fakt, že herecký súbor formuluje svoje osobné postoje, intímne stanoviská (...) nás motivuje k novej odvahe, zároveň zaväzuje k neustále poctivejšiemu a hlbšiemu skúmaniu seba samých, skúmaniu sveta, ktorého chvenie by sme radi na javisku zhmotňovali.“*³⁸

Repertoár sa zároveň v širšom zmysle zameral na niekoľko tematických okruhov, ktoré v inscenáciách nahliada z rôznych uhlov. Predovšetkým je to vzťah individuality a spoločnosti – v rozmanitých formách, ktoré odhaľujú charakteristiky aj slabosti oboch strán a ako už bolo spomínané, aj reflexia (českej) národnej histórie, často prostredníctvom konkrétnych osobností a ich nevšednému uchopeniu.

Umelecký súbor Švandovho divadla bol na konci sezóny 2013/2014 vo veľmi dobrej forme, pripravený ďalej rozvíjať svoj potenciál v novo vytýčených smeroch.

2015 – 2018 (?): Vyhraňovanie, hľadanie pevného bodu

Aj od roku 2014 divadlo aj naďalej nadväzovalo na novinky a tendencie, ktoré v rámci svojej koncepcie pre fungovanie divadla predstavil umelecký šéf Dodo Gombár. Každá sezóna mala päť až šesť premiér, opäť v žánrovej aj tematickej rovnováhe.

---

³⁶ Tisková zpráva Švandova divadla na Smíchově pro sezónu 2015/2016. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/pro-novinare>

³⁷ Inscenácia je divácky úspešná, o čom svedčí aj fakt, že v pripravovanej sezóne 2018/2019 je ešte stále je na repertoári divadla, teda viac ako 7 rokov po premiére

³⁸ Tisková zpráva Švandova divadla na Smíchově z roku 2014. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/pro-novinare>

Pokračovalo sa najmä v trende uvádzať hry písané priamo pre divadlo, rovnako ako aj hry členov umeleckého súboru. Jednou z prvých premiér v tomto období bol „funky muzikál“ *Popeláři*. Jeho autormi sú Roman Sikora a Dodo Gombár, ktorý inscenáciu aj režíroval. Netradičný hudobný formát obsahoval kritický pohľad na dnešnú spoločnosť zobrazenú „zdola“ – očami smetiárov, teda špecifickej skupiny ľudí v istom zmysle ocitajúcej sa na spoločenskej periférii. Inscenácia nadväzovala na tematické zastrešenie danej sezóny, ktorá niesla podtitul „Na hranici – na hraně“.

Kolektívnou tvorbou hereckého súboru, opäť pod Gombárovým vedením, vznikla inscenácia *Závislosti navzdory*, ktorá sa zaoberá témou alkoholizmu. Divadlo reaguje na alarmujúce čísla ľudí závislých na alkohole v Českej republike a otvára tak výsostne aktuálnu tému.

Na autorské kusy a nové pôvodné hry sa aj v tomto období už tradične zameriavalo divadelné štúdio. Takmer v každej sezóne sa divadlu podarilo štúdiové inscenácie zoskupiť pod jednotiaci okruh. Minicyklus *Intímnych rozhovorov* predstavil v princípe stretnutia protichodných ideí (divácky najúspešnejšou inscenáciou z tohto cyklu sa stala *Hřebíčková s Onufrákovou lehce meditují aneb Děvky od Arbesa*, r. D. Gombár), cyklus *Intimita-Anonymita-Agresivita* sa zameriaval na témy, ktoré sa bezprostredne dotýkajú človeka žijúceho v 21. storočí. Režijne to bol čisto ženský cyklus – podieľali sa na ňom režisérky Alžběta Burianová, Martina Krátká a Viktorie Čermáková.

Pre žánrovú vyrovnanosť divadlo zvyčajne uviedlo jednu komédiu za sezónu, pričom voľba titulu aj jeho prevedenie súzneli s nastavenou kvalitou zvyšku repertoáru. Zväčša šlo o texty súčasnej severskej, či anglo-americkej dramatiky s príklonom k tragikomédii či groteske. Už tradične sa réžie týchto inscenácií ujal Daniel Hrbek. Uviedol napríklad gangsterku *Zabít Johnnyho Glendenniga* škótskeho autora Daniela C. Jacksona a výnimočne aj špeciálne pre Švandovo divadlo napísanú hru *Pohřeb až zítra* českej autorky Natalie Kocab.

Pri inscenovaní klasiky tvorcovia nenásilne nadväzovali na tematické spojenie „príbeh muža, príbeh sveta“ (predtým Hamlet), a to inscenáciami *Misanthrop* a *Baal*, oba v réžii zástupcov mladšej generácie – Lukáša Brutovského a Mareka Němca.

Klasike sa venovala aj ostatná sezóna (2017/2018) s podtitulom „Uvidět jinak“, ktorá, hlavne po dramaturgickej stránke, celkovo pôsobila kompaktné a výsostne aktuálne. Schillerove *Úklady a láska* (r. M. Františák) a Wildov *Obraz Doriana Graye* (r. M. Kinská), pevné piliere európskej a ostrovnej dramatiky obsahujú, nielen v interpretácii tvorcov spolupracujúcich v Švandovom divadle, silnú a kritickú výpoveď o spoločnosti a ľudskej morálke platnú aj dnes. Príbeh zlynčovania mladej lásky okolím neschopným prekonať zastarané konvencie aj obraz pokryteckej „smotánky“ vyhľadávajúca stále nové, no rovnako plytké zábavky sa až príliš jednoducho dá vzťahovať na našu súčasnosť. K tomu divadlo na repertoár zaradilo (opäť špeciálne pre Švandovo divadlo napísanú) hru Jana Holcmana *Lámání chleba*, ktorá je kronikou jednej rodiny v premenách času a diktatúr. Hra je inšpirovaná reálnymi príbehmi autorovej rodiny a tvorí hlbavý vhľad do meniacej sa, no v podstate stále v kruhu sa pohybujúcej mašinérie ideológií a politiky.

Ani štúdiové inscenácie v tejto sezóne nezaostávajú svojou páľčivou aktuálnosťou za premiérami vo veľkej sále. *Ztracená čest Kateřiny Blumové* (r. D. Šiktanc) pojednáva o téme dezinformácií v médiách a ich možnom zničujúcom dopade na jednotlivca a autorská inscenácia pod režijným vedením člena hereckého súboru Jacoba Erfteimeijera s názvom *Kauza pražské kavárny* reflektuje fenomén spomenutý v názve práve v čase, kedy sa česká vláda potkýna z krízy do krízy.

Ak divadelný súbor na čele s umeleckým šéfom Gombárom a riaditeľom Hrbkom už od počiatku svojej spolupráce vedome smeroval ku konkrétnejším a zároveň konfrontačnejším vyjadreniam v rámci inscenácií zaradených na repertoár, toto úsilie v postupe času prinášalo svoje výsledky, ktoré sú zreteľné aj na repertoári ostatnej sezóny.

ŠD v roku 2018... ôsmy rok umeleckého šéfovania DG

Švandovo divadlo na Smíchově v ôsmom roku pôsobenia Gombára na pozícii umeleckého šéfa oplýva kvalitami, ktorých dosiahnutie si pri svojom príchode do divadla vytýčil. Smíchovská scéna sa vyprofilovala ako divadlo so silným a hereckým súborom, ktorého členovia sú aktívni aj v „nehereckých“ úlohách: mnohí z hercov sa na inscenáciách podieľajú aj ako autori textu, hudby, či dokonca režiséri. O to väčšmi divadlo možno vnímať ako scénu s príklonom ku kolektívnej tvorbe (hoci silná režisárska osobnosť je tu vždy prítomná).

Gombár v prvých rokoch vo svojej funkcii vyslovil aj pranie dospieť so súborom k vytvoreniu „divadla osobných spovedí“. Aj k tomu sa, vzhľadom na pretrvávajúci trend uvádzania hier, ktoré vznikli v divadle a vzišli z hereckých šatní, divadlo počas ôsmich rokov dopracovalo.

Z výročných správ divadla je zrejmé, že aj divácka návštevnosť má stúpajúcu tendenciu. Zjednotením a vyhranením svojich umeleckých tendencií si divadlo dokázalo vytvoriť divácku základňu. Hoci umelecké kvality jednotlivých inscenácií sa rôznia (čo je stále viditeľné aj na dĺžke obdobia, počas ktorého je daný titul na repertoári – iba malé percento inscenácií sa hráva dlhšie než jednu sezónu), repertoár je žánrovo vyrovnaný a ponúka škálu diel – od intímnejších výpovedí v štúdiu až po formálne aj ideovo veľkolepé tituly veľkej scény. Ostatná sezóna navyše ukazuje, že divadlo je schopné promptne reagovať na spoločenské nálady a reflektovať okolitú súčasnosť.

Divadlo sa aj naďalej sústreďuje na širší okruh aktivít. V súčasnosti ponúka škálu workshopov zameranú na rôzne aspekty divadelnej tvorby. V jeho priestoroch má stále pôsobisko divadelný súbor Spektákl.

So svojimi predstaveniami tu hosťuje napríklad aj známy mím Radim Vizváry, či vybrané slovenské divadlá (už tradíciou sa stalo partnerstvo s divadlom Astorka Korzo '90; koncom ostatnej sezóny pražským divákom predstavilo dve inscenácie aj mladé generačné Divadlo Petra Mankoveckého). Švandovo divadlo na Smíchově tak stále okrem svojich čínoherných inscenácií ponúka aj širší kultúrny program zameriavajúci sa na rôzne prístupy k umeleckej tvorbe.

A vyskočiť? (Režisér vs. Umelecký šéf Gombár)

Dodo Gombár vo Švandovom divadle od roku 2010 pôsobí aj ako režisér. Spojenie tejto pozície s postom umeleckého šéfa mu poskytuje pomerne široké pole pôsobnosti, rovnako ako aj možnosť výrazne vplývať na celkový charakter Švandovho divadla.

Dramaturgia alebo Nové texty a žiadna klasika

Od sezóny 2010/2011 Gombár svojou režijnou tvorbou vo Švandovom divadle nadväzoval na koncepcie, ktoré predstavil ako umelecký šéf. Režisér už v minulosti preukázal svoje autorské kvality – nielen ako úspešný dramatik. Gombár je známy aj tým, že pre svoje inscenácie často používa vlastné adaptácie zväčša nedivadelných textov. Aj v prípade inscenovania drámy u Gombára nebolo neobvyklé, že do textu výrazne vstupoval (škrtmi či naopak rozširovaním – v mnohých prípadoch do textu pripísal akúsi nadstavbu a vytvoril tak príbeh v príbehu³⁹). Aj v rámci dramaturgie Švandovho divadla väčšinou nasledoval líniu inscenovania adaptácií nedivadelných textov a autorských projektov.

V predošlej časti som zmienila štyri dramaturgické okruhy, ktoré mali pod Gombárovým vedením dopomôcť k vyhraneniu smerovania umeleckej činnosti Švandovho divadla. Inscenovaniu klasiky, teda známych divadelných textov, akýchsi míľnikov v histórii drámy a divadla, sa Gombár na pôde Švandovho divadla po roku 2010 nevenoval vôbec. Táto skutočnosť nie je prekvapivá ak si uvedomíme, že záujem o klasiku režisér neprejavoval, až na pár výnimiek⁴⁰, ani v spolupráci s inými divadlami.

Ak už režisér Gombár siahne po dráme, tak po niečom netradičnom, modernejšom, alebo, v českom divadelnom kontexte až kolosálnom, ako tomu bolo v prípade jeho prvých inscenácií vo Švandovom divadle v úlohe kmeňového režiséra, *Merlin: Zrození* a *Merlin: Grál* (realizovaných na základe textu Tankreda Dorsta). Okrem toho sa režisér orientuje sa skôr na súčasnú českú tvorbu.⁴¹ Na

---

³⁹ Využitím takéhoto prístupu vytvoril hneď niekoľko inscenácií, väčšinu z nich v Slovenskom komornom divadle v Martine. Vpísaním a následným inscenovaním hry ako čítacej skúšky s hercami pracoval s princípom divadla v divadle. Inscenoval tak napríklad Bulgakovo *Psie srdce*, Hollého *Kuba (remake)* (oba v SKD Martin), či neskôr, v Městskom divadle Zlín aj dielo *Mistr a Markétka*.

⁴⁰ V SKD Martin režíroval Shakespearove diela *Hamlet*, *Kráľ Leara* alebo aj Čechovovu *Čajku*. V kontexte jeho režijnej tvorby sú to však naozaj skôr výnimočné prípady.

⁴¹ viď Súpis divadelných réžií Doda Gombára vo Švandovom divadle na Smíchově (Prílohy)

smíchovskej scéne režíroval napríklad hru *Vladimírova děvka*, s ktorou jej autor Jan Kratochvíl vyhral dramatickú súťaž Cien Alfréda Radoka v roku 2011 a jeho ostatnou réžiou vo Švandovom divadle ostáva inscenácia *Lámání chleba*. Divadelnú hru s rovnakým názvom špeciálne pre divadlo napísal spisovateľ Josef Holcman.

Napíš si sám

O to viac sa sústredil na autorské projekty, ktoré pre potreby súboru Švandovho divadla písal buď sám, alebo na nich pracoval kolektívne s dramaturgmi či hercami. Do tejto línie sa radí aj jeden z jeho prvých projektov v novom angažmán – už spomínaný cyklus *Hyde Park*. Séria desiatich miniinscenácií bola zároveň úspešným pokusom o oživenie repertoáru divadla. Gombár v rámci projektu režíroval jeho štyri časti, pričom každá z nich bola odlišná nielen svojou témou, ale aj spracovaním. *Máme smysl!* bol zinscenovaný záznam diskusie českých divadelných kritikov o zmysle ich práce s potrebnou dávkou irónie a sarkazmu. Na to nadviazal vianočnou moralitkou *Anděl – projekt Pašije*, príbehom bezdomovca v surovom prostredí stanice metra a časť *Upálenie Satánica 666* potom uzavrela celý cyklus. V nej Gombár s dôrazom na pohybovo-hudobnú zložku inscenácie tematizoval samotné Švandovo divadlo a začiatok jeho novej, zatiaľ nepoznanej éry.

Neskôr režíroval aj dve hudobné inscenácie. V roku 2013 na základe textov a životného príbehu Karla Kryla napísal Gombár spoločne s Liborom Vodičkom scenár k inscenácii s názvom *Země Lhostejnost* a o dva roky neskôr v spolupráci s dramatikom Romanom Sikorom na projekt nadviazal „funky muzikálom“ *Popeláři*. Obe inscenácie spájala nielen ich muzikálnosť, ale aj ľavicovo kritický pohľad na dnešnú (ponovembrovú) spoločnosť. V prvom prípade tvorcovia tlmočili sklamanie z výsledkov revolúcie prostredníctvom úvah Karla Kryla v komponovanej inscenácii s kabaretnými črtami. V prípade *Popelářov* zasa vyjadrovali istú dezilúziu poukazovaním na nespravodlivosť demokratického systému, v ktorom sú isté skupiny obyvateľstva zákonite znevýhodňované na úkor iných.⁴²

Smíchovský vesmír

Gombár sa svojím pôsobením v smíchovskom divadle preukázal ako tvorca citlivý na prostredie, v ktorom sa pohybuje. Téma Švandovho divadla, jeho podstata,

---

⁴² Tejto inscenácii sa bližšie venujem v nasledujúcej kapitole.

umelecké ciele, ale aj lokácia, atmosféra či genius loci sa vo väčšej či menšej miere premietla do celej Gombárovej práce na tejto scéne. Divadlo s jeho kvalitami a možnosťami sa pre režiséra stalo materiálom pre tvorbu. Gombár sa zamerlal na definovanie špecifík tejto scény a nabádal k tomu aj svojich spolupracovníkov. V divadle kontinuálne pracoval najmä s dramaturgičkami Luciou Kolouchovou, Martinou Kinskou, k spolupráci niekoľkokrát prizval aj dramaturga Libora Vodičku a dramatika Romana Sikoru.

Tým sa opäť vraciame k jeho konceptom pre smerovanie Švandovho divadla – k túžbe chytiť druhý dych a dospieť k vyhranenejšej a ľahko rozpoznateľnej identite. Ako jednu z ciest k tomuto cieľu zvolil Gombár práve tematizovanie samotnej scény v jednotlivých inscenáciách. Hneď pri jeho nástupe do divadla, na začiatku sezóny 2010/2011, mal premiéru aj jeho (scenár aj réžia) krátky film s názvom *Brooklyn pláče, Smíchov spí*. Film bol akousi predzvestkou Gombárovho príchodu a prológom jeho pôsobenia v Švandovom divadle. Prepájala sa v ňom pražská realita s divadelnou ilúziou, okrem hercov súboru Švandovho divadla sa vo filme objavili aj herci zo Slovenského komorného divadla, s ktorým režisér kontinuálne spolupracuje už od absolvovania vysokej školy a teda je zásadnou (a stále neuzatvorenou) kapitolou v jeho živote. Gombár od počiatku vníma vesmír Švandovho divadla ako niečo, čoho je súčasťou, v čom je ponorený, a preto zákonite do obrazu o ňom vkladá aj seba samého.

Počas ôsmich rokov jeho prítomnosti v divadle vytvoril či spolupracoval na niekoľkých inscenáciách, ktoré priamo tematizovali či odkazovali k Švandovmu divadlu, alebo jeho okolitému prostrediu, Smíchovu. Patria k nim spomenuté časti cyklu *Hyde Park*, ďalej napríklad inscenácia *Eskalátor*, alebo *Smíchoff/on*.

Herci, herečky a závislosti

Gombár chcel v rámci Švandovho divadla posilniť aj kolektívnu tvorbu. Podporoval vznik inscenácií „zvnútra“ súboru a na niektorých z nich sa následne aj podieľal ako režisér. Divácky veľmi obľúbenou sa stala najmä inscenácia *Hřebíčková s Onufrákovou lehce medituji aneb Děvky od Arbesa*, ktorá, ako indikuje jej názov, vznikla na popud a v spolupráci s herečkami Petrou Hřebíčkovou a Zuzanou Onufrákovou. Pod režijným vedením Doda Gombára a dramaturgickým dozorom Lucie Kolouchovej dostali herečky možnosť vytvoriť osobné dielo založené najmä na ich silných hereckých výkonoch. Krátke príbehy, ktoré tvorili inscenáciu sa odohrávali v spätosti s Arbesovým námestím, režisér

teda opäť prostredníctvom diela odkazoval na prostredie divadla ako na akési špecifické podhubie, z ktorého divadlo čerpá už vyše 130 rokov.

V snahe o kolektívnu tvorbu Gombár pokračoval aj naďalej. Týmto spôsobom vznikla aj inscenácia *Závislosti navzdory*⁴³, ktorá pojednáva o závislosti od alkoholu. Spolu s dramaturgičkou Martinou Kinskou vytvorili dielo reagujúce na súčasné problémy (nielen) českej spoločnosti. Napriek tomu odborná kritika inscenáciu prijala skôr negatívne.

Kafka, Světlá, McEwan... v divadle

Keďže Gombár takmer nepracuje s klasickými divadelnými textami, podklady k inscenáciám vyhľadáva najmä v nedramatických dielach. Využíva teda ich adaptácie, nie je však pravidlom, že ich autorom je on sám. Často túto úlohu zverí do rúk dramaturga, alebo inému autorovi. Tak tomu bolo aj v prípade románu Iana McEwana *Betonová zahrada*, ktorý špeciálne na objednávku Švandovho divadla zdramatizovala spisovateľka Petra Hůlová.

V tomto smere je pozoruhodné, že Gombár na divadelnú scénu prináša významné diela, ktoré sú úspešné vo svojej pôvodnej forme – či už ide o literárne, publicistické dielo, alebo napríklad film. Adaptácia pre divadelné potreby poskytuje autorovi možnosť preskúmať dané dielo z nových perspektív, istým spôsobom ho aktualizovať a vo vlastnej interpretácii následne predstaviť divákovi. Gombár vo Švandovom divadle inscenoval adaptácie textov českých autorov Karolíny Světlé (*Kříž u potoka* – inscenácia s názvom *Crash u potoka*) a Viktora Dyka (*Krysař* – dramatisácia Martina Kinská). Pripravil aj dramatisáciu filmového scenára *Nebe nad Berlínem* či Kafkovej poviedky *Proměna*, ktorej sa venujem v analytickej časti práce.

Smíchovská réžia

Pokiaľ ide o dramaturgiu, Gombár v rámci tvorby vo Švandovom divadle siaha skôr po divadelne neobvyklých tituloch, čo očividne súvisí aj s celkovým dramaturgickým smerovaním divadla. V konkurencii desiatok pražských divadiel sa scéna na Smíchove vydala osobitou cestou. Namiesto obohraných a notoricky známych hier ponúka svojim divákovi alternatívu v podobe často síce známych, no v divadle neudomácnených diel. Jednou z výhod pri práci s nedivadelnými textami je fakt, že už prácou na ich dramatisácii môže režisér (prípadne jeho

⁴³ Tejto inscenácii sa bližšie venujem v nasledujúcej kapitole

spolupracovník, ktorý dramaturgiu pripravuje) dané dielo prispôbiť tvorivému tímu, ktorý sa na inscenácii bude podieľať. Gombár od začiatku svojho príchodu do Švandovho divadla zdôrazňoval potrebu zoceliť tvorivý súbor a nájsť spoločné východiská umeleckej tvorby. Ako režisér túto snahu podporoval najmä hľadáním súboru blízkych, v divadelnom kontexte nevšedných predlôh, ktoré vďaka svojej „neobohranosti“ poskytujú možnosť voľnejšej, historicky do menšej miery zaťaženej interpretácie. Proces tvorby a jeho výsledok sú však dve rozdielne veci. Aké sú teda realizácie Gombárových premyslene vybraných a citlivo spracovávaných diel?

„Naliehavé otázky, ktoré Dodo Gombár kladie vo svojich inscenáciách i vo všetkých projektoch, za ktoré ako umelecký šéf v Švandovom divadle zodpovedá, sú rovnako platné pre neho ako tvorcu. Dá sa povedať, že v prvej sezóne štvorročnej misie v Švandovom divadle sa predstavil ako Merlin. Povedané slovami Tankreda Dorsta: „V Merlinovi je zmiešaný vizionár s entertainerom... Je zvedavý a má obrovskú chuť experimentovať. Merlin je prototypom režiséra, ktorý má fantáziu a silu privádzať ľudí na určitú cestu. Ale je z toho razom morálny problém. Ktorá cesta je správna? „Buď sám sebou!“... Merlin uvádza ľudí do rôznych situácií, pozoruje, ako sa s nimi vyrovnávajú, pokúša sa ich nasmerovať k určitému cieľu – k utópii.“ Boj o inakosť, boj o iné myslenie, boj o iného diváka je dnes naozaj utópiou. Ale Gombár ho nevzdáva.“

Ľubica Krénová

„Dodo Gombár je trucovitý chasník“

Do divadla – už ako jeho interný zamestnanec – vstúpil Gombár s inscenáciou Dorstovho opusu *Merlin aneb Pustá zem*, čím zároveň premostil svoju začínajúcu pražskú éru s nečakane ukončeným pôsobením v Městskom divadle Zlín, kde zastával pozíciu umeleckého šéfa v rokoch 2006 až 2009⁴⁴. Práve inscenácia tohto textu bola posledným Gombárovým projektom počas jeho pôsobenia v zlínskom divadle. Napriek tomu, že z istého pohľadu o zlínskej inscenácii *Merlin aneb Pustá zem* možno hovoriť ako o neúspechu (veľmi nízka divácka návštevnosť, ktorú riaditeľ divadla priamo spájal s rozviazaním režisérovej pracovnej zmluvy v divadle), k textu Tankreda Dorsta sa Gombár vrátil znova. Akoby sa toto dielo stalo jeho osobným manifestom, výrazom jeho až tvrdohlavej oddanosti ponúknuť divákovi nie to, na čo je zvyknutý, ale práve naopak, postaviť ho pred výzvu objavovať iný divadelný jazyk, hoci s rizikom neporozumenia a prvotného odmietnutia. Ako výstižne v recenzii na inscenáciu vo Švandovom divadle napísal divadelný kritik Jiří P. Kříž: „*Dodo Gombár je trucovitý chasník. Nezlomil ho (...) ani náraz ve Zlíně, jehož divadlo s láskou vyplpal a dostal padáka za jeden z nejvýlučnějších tvarů, na který si regionální divadlo kdy trouflo: Za Merlina aneb Pustou zem Tankreda Dorsta.*“⁴⁵ Toto dielo má však historickú prepojenosť aj so Švandovým divadlom – práve tu sa v roku 1988 uskutočnila jeho česká premiéra v réžii Miroslava Krobota.

V príbehoch rytierov okrúhleho stola Gombár nachádza podobenstvo celého ľudstva. Siahodlhé dielo nemeckého dramatika v oboch prípadoch uviedol len s minimálnymi škrtmi, v snahe zachytiť čo najširší obraz spoločnosti. Dorst sa vo svojom diele nechal legendami o artušovských rytieroch inšpirovať iba voľne a v ich príbehoch našiel materiál pre hľadanie a hĺbanie nad podstatou človeka a ľudstva. Prostredníctvom nich sa zamýšľa nad tým, či je ešte v dnešnom svete možné rozlíšiť dobro od zla a do akej miery je možné či zmysluplné napĺňať vytýčené ideály. Dramatik sa sústreďuje najmä na témy dezilúzie a rozčarovania z vlastných činov a ich následkov.

---

⁴⁴ Z Městského divadla Zlín bol Gombár pre nehody s vtedajším riaditeľom Antonínom Sobekom prepustený. Dôvodom bola klesajúca návštevnosť (spôsobená najmä uvádzaním pre túto scénu odvážnejších titulov s ambíciou zvyšovať umeleckú kvalitu divadla a zbaviť ho tak nálepky konvenčného mestského divadla).

⁴⁵ Kříž, J.P.: Mýty: kouzelné kameny na dně špinavých řek. *Právo: Praha – Střední Čechy* 21.10.2010, 10.

Gombár už v minulosti svojimi réžiami prejavil záujem o témy presahujúce človeka, skúmajúce pôvod dobra a zla a ich prejavy v pozemskom živote⁴⁶. Zároveň bol u režiséra vždy citelný záujem o existenciu jedinca v súčasnom svete, pohybujúcu sa niekde medzi tým, čo je dané (či už ide o spoločenské normy, hranice reálneho sveta, alebo vyššie, duchovné zákony) a tým, po čom človek prahne, respektíve ako (ne)dokáže realizovať svoje túžby. Vzhľadom na jeho predošlú tvorbu teda voľba Dorstovho textu nie je prekvapivá, práve naopak. Formálne a štýlovo rozmanitý text nemeckého dramatika často krát poskytuje pohľad na situácie z rôznych pohľadov, čím ich relativizuje a rozbíja ich jednorozmerné, priamočiare vnímanie. Svojmu interpretovi tak dovoľuje zatúlať sa v bohatosti materiálu a postupne si v ňom nachádzať vlastné významovo tematické chodníčky. Napriek (na pomery divadelnej hry) obrovskému rozsahu Dorstovho diela, Gombár pri jeho inscenovaní vo Švandovom divadle zachoval väčšinu textu⁴⁷ a rozdelil ho do dvoch častí. Na základe nich vznikli dve na seba naväzujúce inscenácie – *Merlin: Zrození* a *Merlin: Grál*, ktoré boli neskôr spojené do celku pod názvom *Merlin aneb Pustá zem*⁴⁸.

Je zjavné, že pre Gombára má toto dielo zvláštny význam. Poduť sa na jeho inscenovanie dvakrát po sebe, v pomerne krátkom časovom rozstupe⁴⁹, pričom prvý pokus sa stretol s neporozumením a mal negatívne následky, značí o veľkej fascinácii a odhodlaní s textom ďalej pracovať. Svoj vzťah k Dorstovej hre a jej témam režisér opísal v rozhovore pri príležitosti premiéry druhého dielu, teda inscenácie *Merlin: Grál*: „Je to téma, které nikdy nebude moct být úplně dokončené, tedy nikdy se nedá dospět k něčemu, jako je spokojenost, nebo jakési uklidnění a pohodlný spánek. To je, myslím, síla takovýchto nepřekonatelných zasněžených vrchů. (...) Jakýkoli kontakt s Merlinem je silně znepokojující impulz, zejména směrem do sebe samého; a to považuju při tvořivé práci za nejvíce podstatné.“⁵⁰

Žiaľ, ani smíchovské naštudovanie hry sa nedočkalo úspechu – vyvolalo skôr pochyby a ambivalentné prijatie, ako zo strany odbornej kritiky, tak aj zo strany

⁴⁶ V Městskom divadle Zlín režíroval napríklad Bulgakovo dielo *Majster a Margarétka*, *Fausta*, *Anjeli všedného dňa* v MT.

⁴⁷ Text Dorstovej hry *Merlin aneb Pustá zem* bol uvedený v najväčšom rozsahu, v akom bol kedy v Čechách inscenovaný.

⁴⁸ *Merlin: Zrození* mal premiéru 16.10.2010 a *Merlin: Grál* 11.12.2010 viď Súpis divadelných réžií Doda Gombára vo Švandovom divadle (Príloha)

⁴⁹ Inscenácia *Merlin aneb Pustá zem* v Zlíne mala premiéru v roku 2009

⁵⁰ GOMBÁR, D. Dodo Gombár: *Merlin (Grál)*. In: *Scéna.cz* [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&d=1&r=3&c=13355>

divákov Švandovho divadla. Inscenácii kritika často vytýkala megalomániu – v množstve textu, postáv a následne aj hercov, no najmä v minútáži. Prvá časť trvala vyše štyroch hodín, druhá dve. V súčasnej „rýchlej“ dobe bola štvorhodinová inscenácia šokujúco odvážnym gestom, ktoré neostalo nepovšimnuté. Hádám každá kritika sa vyjadrila na margo minútáže – niektoré k tomu pristúpili informačne, iné zas až príliš citlivo, napríklad glosátorka Zuzana Drtilová písala, že *Merlin* bol „tak rozmáchlý a veľkolepý, že se téměř nedal snést.“⁵¹

Záujem verejnosti a ohlasy kritiky vzbudil najmä prvý diel. Divadelný kritik Roman Sikora vo svojej recenzii⁵² inscenáciu hodnotí pomerne negatívne. Za *podivný* považuje už samotný rámec inscenácie, všetky postavy sa totiž nachádzajú na železničnej stanici (scénografia Evy Jiřikovskej), ktorá síce môže slúžiť ako metafora na život (prestupná stanica, čakanie na „ten správny vlak“, putovanie životom...), no Sikora to považuje *len za ďalší zo zbytočných režisérskeho nápadov, ktorým sa už ďalej nepracuje.*⁵³ Gombár do inscenácie obsadil takmer celý herecký súbor Švandovho divadla, pričom najmä v prvej polovici sú na scéne všetci herci takmer nepretržite. Podľa Sikoru sa *Gombárovi nedarí s touto masou nijak zmysluplnejšie pracovať, vytvárať významovo nosné mizanscény, účinnejšie prenášať dôraz z jednej postavy alebo situácie na druhú. Všetko sa podľa neho zlieva do neprehľadného zmätku a niekedy ani nie je jasné, ktorá z postáv práve hovorí.*⁵⁴

O ambivalentnom prijatí inscenácie svedčí aj recenzia Jiřího P. Křížha⁵⁵, ktorá v mnohom protirečí Sikorovej reflexii. Zatiaľ čo Sikora hovorí o *hereckej a režijnej prostrednosti a fantázii plaziacej sa pri zemi*, Kříž Gombárovo dielo charakterizuje ako *nový gejzír režisérovej magickej fantázie a obraznosti, do detailu premyslených symbolov bolesti sveta, odvodených od archetypálnych príbehov rytierov okrúhleho stola*. Okrem toho špeciálne vyzdvihuje choreografickú spoluprácu s Lindou Fernandez Saez, *hudobné domyslenie diania na scéne* (hudobná spolupráca Roman Holý) a v rámci toho aj *znameníte viachlasy hereckého ansámbľu* či rytmizovanie zborových výstupov.

---

⁵¹ DRTILOVÁ, Z. Kéž by se Merlin snad raději vůbec nenarodil. *Mladá fronta Dnes*. 14.11.2010, D7.

⁵² SIKORA, R. Čtyřhodinový očistec s Merlinem. *Lidové noviny*. 26.10.2010.

⁵³ SIKORA, R., pozn. 52

⁵⁴ SIKORA, R., pozn. 52

⁵⁵ KŘÍŽ, J.P. Mýty: kouzelné kameny na dně špinavých řek. *Právo*. 21.10.2010.

Ako bolo spomenuté v časti o Gombárovom umeleckom šéfovaní, rozhodnutie inscenovať formálne aj obsahovo náročný Dorstov text bol odvážny krok aj v kontexte dramaturgie Švandovho divadla. Divadelný kritik Vojtěch Varyš po premiére oboch dielov napísal recenziu, v ktorej s väčším časovým odstupom reflektoval nielen inscenáciu ale aj jej celkové prijatie a na rozdiel od väčšiny recenzentov voči dielu preukazuje najväčšie pochopenie. „... *Přitom se dá říct, že Gombár docela přesně vystihl princip Dorstova textu: skutečně se ve Švandově divadle hraje o deziluzi, selhání, o marnosti. Merlin rozhodně není jednoduchá podívaná. Možná na to takzvaně není doba, možná prostě nejsou diváci. Jako by osud inscenace byl metaforu jejího obsahu.*“⁵⁶ Zároveň potvrdzuje, že Gombár začal svoj zámer nasmerovať Švandovo divadlo novým smerom, pretvoriť ho a dať mu novú tvár, realizovať naplno už od samotného začiatku. Varyš dochádza k záveru, že Merlin je „*úctyhodný a legitimní pokus o something completely different. Něco, o čem má smysl přemýšlet, něco, jehož několik silných momentů by nefungovalo, pokud by to nebylo obklopeno onou mnohahodinovou mlhou.*“⁵⁷

Skôr než režijným veľdielom sa táto dvoj-inscenácia v Gombárovej kariére stáva symbolom. Ako napísala kritička Ľubica Krénová, Gombár je ako Merlin – je zvedavý a má chuť experimentovať. Je režisérom, ktorý má fantáziu a silu privádzať ľudí na určitú cestu. Je vizionárom, po ktorom Švandovo divadlo v dobe jeho príchodu túžilo.

---

⁵⁶ VARYŠ, V. Merlin jako prohra . In: *Týden.cz* [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018] Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/kultura/divadlo/merlin-jako-prohra_192108.html

⁵⁷ VARYŠ, V., pozn. 56

Analýzy vybraných inscenácií

Pre analýzu za účelom preskúmania režijných postupov Doda Gombára v kontexte Švandovho divadla som vybrala tri inscenácie: *Proměna*, *Popeláři* a *Závislosti navzdory*. Každá z nich patrí do odlišnej dramaturgickej línie. Líšia sa svojím žánrom, témou aj obdobím vzniku. Mojm zámerom bolo pomocou analýzy rôznorodých diel sledovať nielen to, akým spôsobom rozvíjajú smerovanie divadla, ale aj rozpätie Gombárovej tvorby a jeho schopnosť tlmočiť umelecký zámer rozmanitými vyjadrovacími prostriedkami.

Všetky zvolené inscenácie vznikli v období Gombárovej druhej smíchovskej „etapy“ (teda v rokoch 2014 až 2018). Znamená to, že pochádzajú z tvorivého obdobia, ktorému predchádzali minimálne štyri roky režisérovej kontinuálnej spolupráce s hereckým súborom. Podľa záverov z prvej časti práce by teda táto fáza mala zachytávať súbor v dobrej kondícii s vôľou k hlbšiemu preskúmvaniu možností tvorivého procesu.

Ku každej z analýz pripájam aj ohlasy kritiky, ktoré doplnia komplexný obraz daného diela.

Proměna: Imaginatívne blúzenie

Inscenácia *Proměna* mala premiéru 31.5.2014, teda v sezóne s podtitulom „Druhá tvář“. Táto sezóna ukončovala prvé obdobie Doda Gombára v pozícii umeleckého šéfa Švandovho divadla a symbolicky tak spečatila *premenu* jeho súboru.

Kafka ako odrazový mostík

Gombár aj v tu, rovnako ako tomu bolo pri mnohých iných inscenáciách, ktoré režíroval, výrazne vstúpil do predlohy a adaptoval ju pre potreby vlastnej výpovede. Textovou predlohou inscenácie síce bola známa rovnomenná poviedka Franza Kafku, avšak jej príbeh bol pre tvorcov iba základným podnetom, ktorý slúžil na preskúmvanie rôznych aspektov údelu jedinca v spoločnosti. Gombár dielo obohatil o niekoľko ďalších ideových línií, imaginatívnych obrazov, rovnako ako aj podobenstiev odkazujúcich k biblickým príbehom. Z tematického hľadiska v inscenácii vyvstávala najmä otázka (dobrovoľného či núteného) sebaobetovania v rámci rodinných a medziludských vzťahov v kontraste voči vlastnej vôli a životným snom. Konkrétne sa potom v inscenácii objavilo viacero detailov,

ktoré boli komentárom spoločnosti neschopnej činorodosti a osamostatnenia sa, potreby byť na niekom závislý a údelu toho, kto na seba prevezme živateľskú (tu až spasiteľskú) úlohu.

Režisér do inscenácie vložil aj niekoľko odkazov na autora predlohy, ktoré sa prejavujú v tematických ozvenách. Popri samotnej poviedke tak Gombárovo dielo skúma aj fenomén Franza Kafku. Konkrétne ide o témy akými sú homosexualita, problematický vzťah otca a syna (zaznejú dokonca úryvky z *Listu otcovi*), či negatívne spoločenské vnímanie židov a ich viery (Samsovci si pri dohadovaní sa s nájomníkmi na hlavy priložia raňajkové misky čoby jarmulky a s párikom sa handrkujú cene). Hoci dohady o Kafkovej sexuálnej orientácii ostávajú v rovine debát a konšpirácií, jeho viera a zlý vzťah s otcom sú známe fakty. V kontexte inscenácie však vypovedajú nielen o autorovi, ale aj o spoločnosti.

Kafkovský Ježiš

Řehoř Samsa, stvárnený Marekom Pospíchalom, je v Gombárovom výklade akýmsi novým Ježišom, spasiteľom, ktorý na seba vzal trápenia celej svojej rodiny. Motív, ktorý síce má nevypovedaný základ v Kafkovej poviedke, režisér v inscenácii posilňuje a stavia do popredia. Hneď v úvodnej scéne Řehoř rozpráva o sne, v ktorom ako batola spadol do hrobu a o priestor v ňom musel zápasiť s rodičmi a sestrou. Pripadal si vraj ako Ježiš. Gombár teda vyvoláva predstavu, že Řehořova rodina ho už od narodenia vnímala ako toho, kto ich oslobodí od životného trápenia. Nebola to jeho voľba, do pozície vykupiteľa bol vedome a sebecky dotlačený.

Paralelu medzi Řehořom a Božím synom zdôrazňuje režisér v inscenácii niekoľkými spôsobmi. Vizuálne k nemu odkazuje Řehořovou dlhou blond parochňou na začiatku inscenácie a neskôr aj jeho bielym bedrovým rúškom, pripomínajúcim veľkú plienku ako odkaz na sen (Kostýmy pre inscenáciu navrhla Lenka Odvárková). Neskôr ich prepojenie akcentuje aj prostredníctvom hereckej akcie, a to zväčša značne explicitne.

Keď Řehoř zaspí do práce a zároveň si uvedomí, že sa premenil v odporný hmyz, ležiac na javisku natiahne ruky do strán, čím pripomína ukrižovaného Ježiša. Tento pohyb herec neskôr opakuje, už v izolácii svojej izby (malé pódium uprostred hľadiska). Tá symbolizuje ostrovček samoty, kde sa Řehoř dostal z časti pre to, ako s ním zaobchádza jeho rodina a z časti snáď aj pre vlastnú

neschopnosť presadiť svoje túžby a názory. Ako Kristus na kríži, aj Řehoř tu trpí, nie však pre vlastné hriechy.

Samotná premena muža na hmyz symbolizuje odmietnutie slúžiť rodine bez akejkoľvek na úkor vlastného života a pokus nasledovať vlastné sny, aj keď s vedomím, že to, hlavne pre rodinu, môže mať fatálne následky. Keď Řehoř dosiahne úplnú premenu a zmieri sa s ňou, cíti úľavu a takmer nepoznaný pocit slobody. Hovorí, že skoncoval s tým, čím bol. Začína novú životnú kapitolu a pretrháva zväzujúce vzťahy s rodinou, konečne je samostatný. Tento moment je asi jedinou chvíľkou šťastia v jeho inak absolútne bezútešnom živote.

Zmena perspektívy

Po formálnej stránke je inscenácia nevšedná najmä tým, že jej hrací priestor je primárne v hľadisku, zatiaľ čo diváci sú usadení na javisku (autorom scénografie je Petr Masopust). Táto zmena zaužívaných konvencií dopomáha k zdôrazneniu divadelnosti diela. Prvá scéna je umiestnená ešte pred spustenou železnou oponou, takže herci sa pohybujú na úzkom priestore priamo pred divákmi. Neskôr sa opona dvihne a pred obecenstvom sa otvára hlboký priestor hľadiska plný prázdnych kresiel s menšou plošinou postavenou uprostred nich. Otvára sa pred nami hrací priestor rodiny Samsovcov. Kým Řehoř trávi väčšinu času sám na plošine, teda v izolácii vlastnej izby, jeho rodičia a sestra sa pohybujú medzi kreslami. Využitie celého priestoru potom dopĺňa dvojica nájomníkov, ktorí pri svojom putovaní prechádzajú rôznymi časťami sály. Upozorňujú tak na budovu divadla a jeho členitý priestor, čím podporujú režisérovu snahu o antiiluzívnosť diela.

Gombár sa pohráva s divadelnosťou a zmenu priestoru využíva na umocnenie zvláštneho pocitu, že niečo nie je v poriadku. Celkový obraz nepodarenej rodinky a trpiaceho syna v priestore zastavanom plyšovými sedačkami, ktoré znemožňujú voľný pohyb, pôsobí ako nepríjemný sen, v ktorom sa na seba hromadia odpudzujúce obrazy, a z ktorého niet úniku. Koniec koncov, aj keď Řehoř dosiahne aspoň čiastkovú katarziu v podobe premeny, priestor neopúšťa. Síce už nie je limitovaný na pohyb v rámci malého javiska, prechádza sa pomedzi kreslami, no odísť a úplne sa od rodiny dištancovať už nemôže.

Vskutku podarená rodinka

Řehořa Mareka Pospíchala je uzavretý do seba. Introvertnosť a poddajnosť postavy režisér podporuje tým, že hercovo vyjadrovanie je založené primárne (hoci nie výlučne) na pohybe. Fyzickosť jeho tela je zdôraznená nielen kostýmom pozostávajúcim iba z bedrového rúška. Toto telo sa nám často vyjavuje osamotené na vlastnom malom javisku, často v žiarivom svetle reflektorov. Pomocou toho dokázal Pospíchal docieľiť v inscenácii prejav, vďaka ktorému je „nenápadne nápadný“. Často nič nehovorí, len sa poneviera niekde v priestore – a predsa na seba púta našu pozornosť. V skromnosti jeho prejavu sa skrýva dôstojnosť a sila jeho výrazu.

Jedným z najvýraznejších a najsugestívnejších obrazov inscenácie poskytuje niekoľko scén, v ktorých sa Řehoř zamotáva to dlhých kusov červených gumených šnúr, pričom ich konce majú v rukách rodičia a sestra Markéta. Spoločne prepojení sa pohybujú v priestore hľadiska (červená guma ostro kontrastuje s modrými sedačkami, čím sa vytvára efekt silne útočiaci na divácke vizuálne vnímanie) a často nie je jasné, kto poťahuje a ovláda koho. Napäté a na sebe závislé vzťahy členov rodiny sa týmto spôsobom zhmotňujú a naberajú ťaživý charakter.

Pocit z diania medzi sedadlami je však nepríjemný aj bez toho. Okolo Řehořa v inscenácii neustále krúži najmä jeho najbližšia rodina – otec, matka a sestra. Sú to poloskrachované existencie, ktoré spoznáваме hlavne prostredníctvom ich vzťahu k Řehořovi. Matka (Kristýna Frejová) je utrápená a sťažuje sa na nedostatok lásky. Otec (Petr Vaněk) je pasívny a agresívny a sťažuje sa na nedostatok peňazí. Herecké duo Frejová – Vaněk sú perfektným zobrazením pasívneho zúfalstva. Obaja majú v tvárach výraz nevinnej bezmocnosti, no hneď ako je ich pohodlie ohrozené Řehořovou zmenou, prejavujú až agresiu plynúcu zo strachu zo straty životného komfortu. Sestra Markétka (Martina Krátká) sa po väčšinu času takmer neznesiteľným nadsadeným hlasom ponosuje a narieka. Pre svoj nižší vzrast a štylizovanú chôdzu miestami pôsobí ako otravná plechová hračka natiahnutá na kľúčik.

Všetkých troch spája až neznesiteľná nečinnosť a závislosť na Řehořovi. Nie veľmi sympatickú rodinu dopĺňa slúžka (Erika Stárková), ktorá je ich opakom – aspoň v schopnosti prebijať sa životom. Aby si prílepšila, ženskými zbraňami si podmaní Prokuristu (David Punčochář), Řehořovho šéfa. Stárková ju stvárňuje

v podobnom, expresívnom duchu ako Krátká Markétka, avšak nariekanie vymieňa za sexuálne gestá a narážky. V klasickej čierno bielej slúžkovskej uniforme a silným make-upom pôsobí až groteskným dojmom.

Rodinní príslušníci Řehořa obklopujú – aj z hľadiska mizanscén. Hoci mnohokrát s ním neudržiavajú priamy kontakt (skôr naopak, sú zaneprázdnení vlastnými strastami), zotrúvajú v jeho blízkosti. Postava Řehořa sa tak stáva ťažiskom hereckých akcií všetkých postáv. Keď sa napríklad nachádza vo svojej izbe – malom javisku uprostred hľadiska – zvyšok rodiny sedí na zamatových sedadlách v rozmiestnení vždy istým spôsobom obkolesujúcim Řehořa, svojho žiteľa.

Čudácku domácnosť dopĺňa dvojica potenciálnych nájomníkov Samsovcov v podaní Tomáša Pavelku a Patrika Děrgela, ktorých Gombár interpretuje ako expresívny pár gayov. Väčšinu ich javiskovej akcie predstavuje vášnivé bozkávanie sa a doslova vzájomné oblapávanie. Pár síce rieši okrem svojej neskonalej lásky aj problémy s reakciami okolitej spoločnosti na ich vzťah, čo je stále aktuálna a závažná téma. Ich serióznosť je však režijne zámerne zhadzovaná, keďže muži pôsobia ako hlúpučky, naivní a sebou opití vetroplachovia. Do deja sa nijako výrazne nezapájajú a ich prítomnosť v inscenácii je teda pomerne nejasná, pôsobia najmä ako prikrášlenie a rozptýlenie od samsovskej línie.

Gombár v inscenácii pracuje s priestorom a tým aj s imagináciou, vďaka čomu skúša hranice divadelnosti. Zamýšľať sa nad formou, ktorú sledujeme, núti nielen prehodenie zvyčajného usporiadania javiska a hľadiska. Prispieva k tomu aj narušenie jednoducho zrozumiteľného naratívu, ktorý je nahrádzaný sledom niekedy asociatívnych (mizan)scén. Režisér sa týmto dielom opäť preukázal ako hlbavý tvorca so snahou o zachytenie komplexnosti situácie ľudského jedinca. Zároveň sa však kvôli svojim širokosiahlym úvahám v tomto prípade nevyhol istej presýtenosti tém aj obrazov vedúcej k sťaženej možnosti diváckej interpretácie diela.

Proměna: Výkriky kritiky

Názory divadelných kritikov sa v prípade Gombárovej inscenácie *Proměna* až harmonicky dopĺňali. Viacero z nich vyjadrilo sympatie najmä voči netradičnému spracovaniu notoricky známeho literárneho diela, no už menej pozitívne hodnotili množstvo motívov, ktoré autori v inscenácii rozvíjajú. Rozličné recenzentské interpretácie samotnej *premeny* ako ju vidí a inscenuje Gombár, preukázali mnohoznačnosť a podnetnosť divadelného diela aj jeho literárnej predlohy.

Divadelná kritička Tatiana Brederová podotýka, že premena Řehořa na odporný hmyz je v inscenácii len *podružnou ilustráciou a zdoslovnenu metaforou toho, čo sa vôkol neho deje*.⁵⁸ Premenu podľa nej prešla každá postava, prinajmenšom vo sne, o ktorom hovoria v úvodnej scéne. Recenzentka Iva Mikulová⁵⁹ zas v inscenácii číta podnet k úvahám nad premenou rodinných vzťahov a osamotenosti, ale aj k spytovaniu podstaty akejkoľvek premeny: kedy sa deje a čo ju ovplyvňuje? Jana Soprová vníma premenu v hľadisku. Divák sa podľa nej v určitom momente začne sám cítiť ako hmyz: „*(Divák) Je ve stavu bdělého snění, jako by pod vlivem drogy, a na všechno to šílení, které se před ním v hledišti odehrává, hledí nevěřícně a strnule, jak paralyzovaný*“.⁶⁰

Nápad na prehodenie zaužívaného priestorového riešenia divadelnej sály, ktorý inscenácii dáva zásadný rámec, síce recenzenti hodnotia ako v dnešnej dobe už pomerne ošúchaný, no zároveň vyzdvihujú nápaditosť s akou túto konšteláciu Gombár ďalej pracuje. Brederová píše: „*je až s podivem, kolik vtipných hříček a interpretací lze vytěžit z tohoto celkem jednoduchého nápadu. (...) Sedadla znemožňují přirozený pohyb, a zhmotňují tak nepřeborné množství životních překážek*“.⁶¹ Divadelný kritik Vladimír Mikulka sa k názoru pridáva, zdôrazňuje však aj menej uspokojivý celkový dojem z inscenácie: „*Řada výjevů, umístěných do celého prostoru jeviště, má své křiklavě groteskní kouzlo, docela sympatické jsou i drastické dějové odbočky a kotrmelece; skutečně silných divadelních momentů či obrazů však zas tolik nepřijde*“.⁶²

⁵⁸ pozri BREDEROVÁ, Tatiana. Odporný hmyz terorizuje Kafkova Řehoře Samsu. In: *Aktuálně.cz* [online] 5.6.2014 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/divadlo/recenze-inscenace-kafkovy-promeny-ve-svandove-divadle/r~2bb68756ebbf11e3be660025900fea04/>

⁵⁹ pozri MIKULOVÁ, Iva: Pružná proměnlivost rodinných konstelací. In: *Rozrazilonline.cz* [online] 13.4.2015 Dostupné v elektronickej verzii v databáze Divadelního ústavu

⁶⁰ SOPROVÁ, Jana. Záhadný Gombárův Kafka ve Švandově divadle. In: *Aktuálně.cz* [online] 3.6.2014 cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/zahadny-gombaruv-kafka-ve-svandove-divadle-5099610>

⁶¹ BREDEROVÁ, pozn. 1

⁶² MIKULKA, Vladimír. Proměna (Švandovo divadlo). In: *NADIVADLO.cz* [online] 31.5.2014 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://nadivadlo.blogspot.com/2014/05/mikulka-promena-svandovo-divadlo.html>

Princíp Gombárovej tvorby – teda využitie voľných interpretačno-imaginatívnych úvah namiesto striktného pridržiavania sa Kafkovej predlohy kritici hodnotili pozitívne. Jeho výsledný tvar však podľa nich utrpel hlavne tematickým nánosom. Švejda píše, že Gombárova interpretácia obsahuje „*nápady tak trochu z opulentního rodu Vladimíra Morávka, které odvádějí pozornost od předlohy a Kafkovo dílo spíš zamlžují.*“⁶³ Brederová v podstate súhlasí a uznáva, že *inscenácia ponúka množstvo podnetov k zamysleniu ako aj vizuálne pôsobivých prvkov. Ako celok sa ale pod ťažobou tohto všetkého rozpadá.*⁶⁴

Aj Mikulová na tento problém naráža, no svoj článok uzatvára zaujímavým postrehom, o ktorom sa okrem nej nezmienil žiaden z recenzentov (hoci viacerí z nich o Gombárovej tvorbe písali dlhodobejšie). Kritička o inscenácii uvažuje v kontexte režisérovej tvorby a jeho obľúbe v zámernom využívaní pátosu, najmä v záveroch hier. *Smíchovská Proměna je však práve jednou z tých inscenácií, kde patetické situácie Gombár cielene rozbíja.*⁶⁵ Je pravdou, že spomínané pátosom presiaknuté momenty v Gombárovych inscenáciách sú zväčša ostro kritizované. Hoci možno nie primárne či očividne, ich absencia očividne pomohla posunúť hranice prijateľnosti režisérovho diela.

---

⁶³ ŠVEJDA, Martin J. Na konci čtyřletky. *Svět a divadlo*. 2015, roč. 25, č. 5, 45.

⁶⁴ BREDEROVÁ, pozn. 1

⁶⁵ MIKULOVÁ, pozn. 2

Popeláři: Žánrové pokusy (a omyly)

Inscenácia s názvom *Popeláři* s podtitulom *funky muzikál po našem* mala vo Švandovom divadle na Smíchově premiéru 7.3.2015, teda bola uvedená v sezóne, ktorej neoficiálny názov znel Na hranici – na hrane. Ako približuje podtitul, ide o muzikál, hoci „po našem“ je v tomto prípade oveľa smerodajnejší kúsok informácie.

Autormi libreta a textov piesní sú Roman Sikora a Dodo Gombár. Na inscenácii s režisérom spolupracovali aj dramaturg Libor Vodička a dramaturgička Lenka Kolouchová. Ako napovedá samotný názov, Gombár so Sikorom napísali dramatický text z prostredia pracovníkov menšej smetiarskej firmy. Hlavnými postavami je štvorica smetiárov, medzi ktorú prichádza nový člen. Túto postavu autori využívajú ako motor poháňajúci príbeh dopredu: zvyšok partie ho v snahe o zasvätenie informuje nielen o práci či filozofii smetiara, v prvom rade mu kolegovia rozprávajú historky zo svojho života stráveného medzi odpadkami. Tak sa postupne dozvedáme o osudoch jednotlivých pracovníkov a zisťujeme, že napriek drsnému zovňajšku si každý z nich so sebou nesie vlastný neľahký údel. Sentiment, hoci striedavo vedome potláčaný, sa tiahne naprieč celým dielom. Je spájaný s udalosťami osobných životov, ale prerastá aj k všeobecnejším témam, ako sú sociálne rozdiely či vzácnosť ľudského života.

Text je vyskladaný na princípe napätia medzi citlivou jemnosťou zhadzovanou industriálnym chladom. Jedným z prostriedkov, ktoré sa snažia vyrovnávať pomer sentimentu, je jazyk postáv. Smetiari sa vyjadrujú väčšinou v hovorovom štýle, nedbajú na slušnosť a často nadávajú. Neznamená to však, že by boli krutými cynikmi aj pod povrchom.

Obsahovo text súznie s nosnou témou sezóny – zameriava sa na skupinu ľudí, ktorá sa v istom zmysle nachádza na hranici, na okraji našej spoločnosti, ktorú mnohí ľudia akoby prehliadali. Vďaka tejto hraničnej pozícii autori poskytujú pohľad na našu realitu z neobvyklej perspektívy. V diele je citeľná kritika konzumnej spoločnosti, ktorá *všetko, čo sa vyrobí, ihneď premení na odpad*. Tvorcovia sa zameriavajú aj na predsudky, ktoré vďaka ekonomickej hierarchii nášho sveta panujú medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva. Okrajovo sa dotýkajú aj problematiky veľkých podnikov požierajúcich menšie firmy, čo je často spájané s prepúšťaním zamestnancov. V celkovom vyznení textu vďaka týmto témam a ich zobrazeniu cítiť výrazný príklon k ľavicovému politickému zmýšľaniu. Proti honbe za kapitálom a prestížou autori textu stavajú medziľudské

vzťahy, hodnotu obyčajného ľudského života aj priamo nevyslovený apel na znovuzobjavenie základných ľudských hodnôt. Len málo z toho po zhladnutí ostane v pamäti, keďže útržky týchto motívov sú poskrývané pomedzi oveľa výraznejšie (zato obsahovo plytkejšie) vtipy, slovné roztržky dopĺňané zbesilou javiskovou akciou a často až expresívnym herectvom niektorých interpretov.

Hoci výsledné dielo pripomína skôr kabaret alebo revue než muzikál, jeho podstatnou súčasťou sú piesne. Ich texty buď posúvajú dej dopredu, sú teda spievanými príbehmi, alebo prostredníctvom nich jednotlivé postavy vyjadrujú svoje bežne nevyslované city. Jedným z najvýraznejších je song *Pražská agrese* interpretovaný ako výtrysk potlačovaných emócií pri dopravnej zápche (v inscenácii v priliehavo násilnom rapovom podaní Patrika Děrgela). Autorom hudby v inscenácii bol Roman Hollý, ktorý každému textu dodal osobitnú hudobnú formu, v širokom žánrovom rozpätí: od clivej balady cez work song až po spomenutý rap.

Režisér Gombár k textu pristupuje hravo, s istým odstupom a dôrazom na divadelnosť, čím taktiež dopomáha k odľahčeniu sentimentu prítomného v texte. K pohrávaniu sa s divadelnou ilúziou mu slúži už samotný žáner. Vďaka striedaniu hraných výstupov s hudobnými číslami sa narušuje plynutie deja. Piesne mnohokrát ponúknu vhlád do postáv, ktoré ich interpretujú a divákovi tak posunú perspektívu ich vnímania. Hudobné scény sú často sprevádzané tanečnými choreografiami, čím inscenácia získava miestami až kabaretný charakter.

Dôvodom pre rozprávanie historiek zo života smetiarov je oboznamovanie nového kolegu so situáciou na pracovisku. Gombár inscenáciu koncipuje ako príbehy v príbehu (divadlo v divadle) pričom využíva postupy brechtovského epického divadla. Štyria členovia rozprávajú Mladému (Tomáš Červinek) rôzne zážitky, pričom ich sami hrajú a sprítomňujú na scéne. Červinek v trochu neprajnej úlohe pozorovateľa väčšinou v úžase sleduje alebo komentuje príbehy z boku scény. Niekoľkokrát postavy vstúpia z jednej dejovej línie do druhej, aby zdôraznili rozdiel medzi jednotlivými časmi. Keď napríklad ohrdnutá majiteľka firmy v podaní Kláry Cibulkovej hľadá útechu u Mladého sediaceho v rohu javiska, mladík ju odbije s pripomenutím, že on tam *vlastne vôbec nie je* a že v tom čase je ešte len študentom na vysokej škole. Divadelnosť režisér podporuje aj svetelným nápisom, ktorý opisuje, čo sa na javisku deje

(niekoľkokrát napríklad zasvieti slovo Zázrak, potom zasa vtipná obmena slovom Zácpa); priznáva aj tvorbu zvukov (herečka do mikrofónu vytvára hlas plačúceho dieťaťa).

Smetiari sú interpretovaní ako skupinka zvláštnych postáv. Kým Don Juan v podaní Patrika Děrgela a Sběratel v podaní Tomáša Pavelku sú grotesknými figúrami, Profesor Miroslava Hrušku je reálnym, (hoci s väčšou dávkou divadelného pátosu) starším mužom. Popri ostatných smetiariach očividne vytrča. Prostredníctvom príbehov sa postupne dozvedáme o ich minulosti a odhaľujú sa pred nami ľudské bytosti schopné citu. Celkové vyznenie je však patetické: muži sa v snahe obrániť svoje city prispôsobujú obrazu, aký si o nich vytvorila spoločnosť – teda že sú banda špinavých chlapov, ktorých je lepšie radšej obísť a nevšímať si. Otázka, do akej miery potreba obrniť sa proti citom vychádza z vnútra postáv, alebo je vnútená spoločenskými normami, ostáva otvorená.

Najvýraznejšia postava – predlohy a vďaka hereckému výkonu jej predstaviteľa aj inscenácie – Don Juan, rieši sklamanie v láske. Děrgel sa svojím vystupovaním snaží pôsobiť absolútne suverénne. Je v dobrej fyzickej kondícii (vo voľnej chvíľke si zacvičí niekoľko klikov), vlasy má vždy bezchybne nagélované, o jeho mačovstve nás presvedčajú hrubé fúzy a cigareta neustále zastrčená v kútiku úst. Jeho achilovou pätou je však láska. Vrcholom jeho utrpenia je scéna, v ktorej sa s ním priateľka rozíde po tom čo zistí, že je smetiari. Děrgel hrá na gitare a sladkým hlasom v baladickéj atmosfére rozpráva príbeh rozchodu. Marta Dancingerová stáby jeho dievča na scénu prináša umelú palmu a nafukovacie koleso, pričom infantilne poskakuje. Gombár na scéne vytvoril dovolenkú, zamilovanú, ale aj divadelnú idylku. Niekoľko ilustratívnych rekvizít a spev s gitarou mu stačilo na dokonalé vyjadrenie nielen danej situácie, ale aj pocitov postáv. Láska a otvorenosť po odmietnutí razom zmizli, dievča si jednoducho zbalilo nafukovačku a odkráčalo, zanechávajúc zroneného Děrgela na tmavom proscéniu.

Sběratel Tomáša Pavelku je podivín, do extrému zatiahnutý neurotik. Keď ho prepustili z práce, ostal na závislý podpore štátu a ako sám vraví, stal sa z neho parazit. Jeho postava je ďalším nelútostným úderom proti kapitalizmu. Opakom míkveho Sběratela je Turista Roberta Jaškówa, ktorý sa rád pochváli s akýmkoľvek úlovkom. Turista v práci snaží hrať suverénneho frajera a zatajiť pravdepodobne harmonickú domácnosť. Ako aj Don Juan, Turista odmieta priznať

svoju ľudskú stránku a schováva sa pod masku dominantného manžela a drsného smetiara.

Karikatúrne postavičky stmeluje Profesor, ich šéf. Bývalý filozof a disident počas svojho života stratil ilúzie, preto už pred nikým neskrýva svoju prirodzenosť. Miroslav Hruška stvárňuje Profesora realisticky. Je jediný, kto filozofuje o úlohe smetiara. Prostredníctvom neho autori tlmočia úvahy o márnosti konzumnej spoločnosti, ktoré však popri grotesknosti ostatných vyznejú až priveľmi naliehavo a pateticky.

Postava zastupujúca vyššie spoločenské vrstvy, Majiteľka (odpadovej firmy) v stvárnení Kláry Cibulkovej je krutá, zamestnancov v súkromných rozhovoroch sexuálne vydiera, na čom sa náramne zabáva. Aj v tomto prípade ide o karikatúru, no rovnako ako smetiari, aj ona za mocenskými prejavmi skrýva neistotu a nedostatok lásky.

Pre inscenáciu je príznačné obracanie zaužívaných hodnôt. Smeti, ktoré ľudia bežne vyhadzujú ako niečo, čoho sa chcú zbaviť, sú pre smetiarov prvoradou prioritou. Až velebenie smetiarskeho sveta je vyjadrené aj prostredníctvom scénoografie, ktorú pre inscenáciu vytvoril Marek Hollý. Najmä v hudobno-tanečných predeloch majú herci v niekoľkých prípadoch oblečené reflexné vesty a rozhadzujú navôkol zlaté trblietavé konfety symbolizujúce odpadky. Špina je zlato. Gombár a Hollý tak pomocou pomerne jednoduchého estetického zvratu s iróniou tematizujú realitu smetiarskeho povolania.

Téma ľudskosti je naplno vyjadrená v scéne, kedy smetiari v kontajneri nájdu plačúce dieťa. Chytrácky profesor svojich učencov skúša a presvedča ich, aby smetiak vyklopili. Skupina sa však vzoprie a odmietne, čím dosiahne svoj prerod, katarziu. Morálne posolstvo tohto výstupu už nemohlo byť jasnejšie. Divadelnosť zmizla, v tejto scéne herci hrajú realisticky, a ich konanie sa zrazu paradoxne zdá byť až príliš veľkolepým. Následný pokus o zhodenie scény brutálnym fyzickým násilím už nedokáže vyrovnať hranicu únosného pátosu.

Inscenácia *Popeláři* v réžii Doda Gombára zapadá do jeho dramaturgických plánov pre umelecké smerovanie divadla. Jej text je súčasný a vznikol priamo pre divadlo, v spolupráci s Romanom Sikorom, ktorý so scénou pracoval opakovane. Gombár od začiatku svojho pôsobenia vyjadroval snahu o priamu reflexiu súčasnej spoločnosti prostredníctvom divadelnej tvorby. V tomto zmysle

svoje plány prevádza do praxe, avšak s výsledkom v podobe priemernej inscenácie. Paradoxne, práve pôvodný text sa zdá byť hlavným problémom.

Pozoruhodný je tu aj experiment v rámci tvorby. Umelecký súbor si vyskúšal prácu s pre nich netradičným tvarom, skúmal jeho možnosti a hoci pravdepodobne týmto smerom nebude pokračovať, o čosi viac rozšíril súbor svojich schopností.

Popeláři: Výkriky kritiky

Z kritických ohlasov na inscenáciu *Popeláři* je citeľná predovšetkým jedna skutočnosť: nápad divadla uviesť do svojho repertoáru muzikál vyvolal medzi kritikmi všeobecnú zvedavosť a samozrejme, očakávania. Hoci tvorcovia dali inscenácii podtitul „funky muzikál *po našem*“ a režisér Gombár pred uvedením avizoval snahu s danou formou sa pohrávať, hľadať a možno aj prekračovať jej hranice, zdalo sa, že toto „falošné“ žánrové zaradenie diela je kritikmi považované za okázalosť hraničiacu s drzosťou.

Divadelná kritička Radmila Hrdinová v recenzii zdôrazňuje, že inscenácia s *muzikálom nemá nič spoločné*⁶⁶ a sama ju definuje skôr ako revue s pesničkami. Martin J. Švejda vo svojej reflexii tvrdí, že *zvolené žánrové zaradenie klame* a zdôvodňuje to tvrdením, že *hudba v inscenácii nie je organizujúcim činiteľom*.⁶⁷ Neskôr sa prikláňa k označeniu kabaretná revue. Iba recenzent Jakub Jiříšťa voči tvaru preukazuje istú dávku pochopenia, keď píše, že *režisér žáner muzikálu poňal až na hranici vedomej paródie*.⁶⁸

V hodnotení textovej predlohy sú recenzenti poväčšine kritickí. Hrdinová píše: *„Text je nesourodým slepencem rádoby vtipných, rádoby hluboce moralistných a rádoby šokujúcich historek ze života intelektuálů, kteří po vzoru svých předlistopadových kolegů hledají (opět nuceně?) svou realizaci v dělnické a společností opovrhované profesi popelářů.“*⁶⁹ Dva problémy predlohy, teda obsahová plytkosť a motivická presýtenosť sa opakujú aj v recenziách iných autorov.

⁶⁶ HRDINOVÁ, Radmila. Popeláři jako nezdařený pokus o hrabalovskou revue. *Právo* 10.3.2015, 10.

⁶⁷ ŠVEJDA, Martin J. Popeláři v kapitalistickém světě. *Lidové noviny* 18.3.2015, 8.

⁶⁸ JIŘIŠŤA, Jakub. Muzikálový risk plní sny všech malých kluků. Je súčasťou: Výročná zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2015. [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

⁶⁹ HRDINOVÁ, pozn. 1

To sa zákonite odzrkadľuje aj v inscenačnej podobe. Ako píše Švejda, *Popeláři* sú plní malých žartíkov, gagov a slovných hračiek. „*Problém však je, že se tak znatelně překrývá to, o čem se vlastně hraje, a též se tím znemožňuje stylová jednota kusu.*“⁷⁰ Nejasnosť výpovede diela popisujú viacerí. Magdalena Kodedová uznáva, že tvorcovia stavajú inscenáciu na špecifickej poetike a zábavnosti, upozorňuje však, že akoby zabúdali na diváka, *pre ktorého zásadná téma diela (ak vôbec nejaká je) ostáva ukrytá pod nánosom javiskového chaosu.*⁷¹

V diele pomerne jasne vyvstáva motív kritického pohľadu na súčasnú spoločnosť, ktorý recenzenti poväčšine spájajú s osobou Romana Sikoru. Zároveň sa spája s moralizátorskými obrazmi, ktoré sú zasa často prítomné v tvorbe režiséra Gombára. Výslednicu týchto motívov prezentovanú v inscenácii kritici hodnotia negatívne. Hrdinová podotýka na nedotiahnutosť myšlienky: „*Mělo-li to být Hrabalovské ponoření „na dno“ dnešní společnosti, pak zůstalo u povrchu, po němž plavou slova i špílce jako odpadky.*“⁷² Švejda dokonca apel tvorcov vníma ako *vmietnutie obžaloby kapitalizmu do divákovej tváre.*⁷³ O pôsobivosti záverečných myšlienok pochybuje aj Lukáš Dubský, keď píše, že ich „*satira na dravý kapitalismus je spíše bezzubá.*“⁷⁴

Celkovo možno povedať, že inscenácia funky muzikálu sa nestretla s pozitívnym prijatím divadelnej kritiky. Je však zaujímavé sledovať ako uvedenie netradičného formátu v kamennom divadle rozčerilo kritické vody a spôsobilo menší poprask. Svedčí to minimálne o tom, že Švandovo divadlo si síce našlo svoju tvár, no aj naďalej pokračuje v procese objavovania, nebojí sa experimentu, ani omylu.

---

⁷⁰ ŠVEJDA, pozn. 67

⁷¹ KODEDOVÁ, Magdalena. Po Popelářích ze Švandova divadla zbude opravdu jen prázdko... . Je súčasťou: Výročná zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2015. [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

⁷² HRDINOVÁ, pozn. 66

⁷³ ŠVEJDA, pozn. 67

⁷⁴ DUBSKÝ, Lukáš. Divadlo evropských regionů - Popeláři (ŠD). In: *I-DIVADLO.cz* [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/blogy/lukas-dubsky/divadlo-evropskych-regionu--popelari-sd>

Závislosti navzdory: Velké vytriezvenie na záver

V roku 2016 sa Švandovo divadlo na Smíchově prezentuje ako „Divadlo osobních výpovědí“.⁷⁵ Prvou premiérou sezóny 2016/2017 sa mala pôvodne stať dramatisácia knihy Josefa Formánka *Úsměvy smutných mužů*; tá sa však pre technické problémy nemohla uskutočniť. Vedenie divadla sa témy závislosti na alkohole nechcelo vzdať, vďaka čomu vznikla autorská inscenácia s názvom *Závislosti navzdory*. Pod jej vznik sa podpísal celý tvorivý tím a tým potvrdil novodobé smerovanie svojho divadla.

Na základe improvizácií a spoločných rozhovorov počas skúšobného procesu vznikol dramatický text, ktorý do finálnej verzie upravil Dodo Gombár. Napriek jeho hlavnému podielu sú ako autori diela uvádzaní Gombár a kolektív. Konečný tvar je zostavený zo série kratších výstupov a možno v nich sledovať tri línie. Prvou z nich je príbeh filmového režiséra Jana. Bývalý alkoholik sa rozhodol natočiť film o závislosti, ktorou sám trpel. Pre zber materiálu navštevuje schôdzky Anonymných alkoholikov – príbehy jednotlivých členov posedení tvoria druhú líniu textu. Stretávame sa s feťákom, farárom, profesorom a jeho dcérou, bývalým cyklistom a ženou, ktorej dcéra zomrela na otravu alkoholu spojenú s tzv. metanolovou aférou. Aj po štyroch rokoch šokujúca aféra tak tvorí poslednú líniu predlohy a je zobrazená prostredníctvom príbehu scenára, ktorý píše režisér Jan.

Vklad viacerých osôb je citeľný najmä vo výstupoch členov Anonymných alkoholikov. Herci pravdepodobne prichádzali s vlastnými ideami pozadia svojich postáv a tak každá tlmočí svoje trápenia s alkoholom po svojom. Téma alkoholizmu je v našom kultúrnom kontexte naozaj relevantná. Ako zdôrazňujú inscenátori v bulletine, v Českej republike je na alkohole závislých vyše 600 000 ľudí. Je to problém, ku ktorému každý dokáže zaujať stanovisko a s ktorým sa mnohí stretávajú každodenne. Súvisiaca metanolová aféra je síce minimálne rovnako znepokojivá, no jej prepojenie na výpovede zasahujúce osobné životy ľudí, teda postáv v inscenácii, je slabé a nepresvedčivé.

Ako v texte, tak aj v jeho javiskovej realizácii je hlavnou postavou, okolo ktorej sa združujú ostatné postavy a ich príbehy, filmový režisér Jan v podaní Roberta

---

⁷⁵ pozri Výroční zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2016. . [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné na: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

Jaškówa. On je elementom prepájajúcim jednotlivé časti inscenácie. Najmä na základe jeho pozície voči daniu na scéne Gombár volí príslušný divadelný jazyk. Primárne využíva tri odlišné princípy. Janove osobné zážitky, napríklad rozhovory s rôznymi ľuďmi za účelom zberu materiálu pre film, sú zobrazované realisticky. Pri scénach z Janovho filmu, ktoré akoby sa odohrávali v jeho mysli, režisér využíva princíp scudzenia. Dosahuje ho hlavne tým, že počas daných scén umiestňuje Jaškówa do bočnej časti proscénia, odkiaľ dianie sleduje, zároveň si prepisuje poznámky v malom notese a repliky si mrmle popod nos spoločne s hercami. Keď sa mu niečo nezdá, vstúpi do deja, alebo kúsok prepíše a herci mu to zahrajú znova. Práve tieto výstupy tematizujú metanolovú aféru. Sledujeme v nich Standu (Tomáš Petřík), muža ktorý sa (vraj nevedomky) zaplietol do obchodovania so životu nebezpečným alkoholom. Musí sa vyrovnáť nielen s vlastným svedomím, ale aj so spoločenskou stigmu, keďže celá dedina je presvedčená, že je vrahom. Dôležitou v kontexte príbehu je aj Marta (Marta Dancingerová/Anna Peřinová), dcéra miestneho krčmára, ktorá napriek jemnej asociálnosti (alebo práve vďaka nej) pozná mnohé utajované skutočnosti – okrem iného aj to, že do alkoholovej kauzy je zapletený aj jej otec. Okrem toho je nešťastne zamilovaná do Standu, čím sa bez vlastného pričinenia dostáva doprostred diania.

Gombár už tradične do inscenácie vnáša aj metaforu a mystiku v obsahovej i formálnej rovine. V tomto prípade hlavne prostredníctvom alegorickej postavy Závislosti, ktorá hoci (až na záverečnú scénu, v ktorej sa transformuje do sestričky v protialkoholickéj liečebni) prebýva v pomyselnom časopriestore, sprevádza ostatných počas celej inscenácie. Nadreálnosť určuje jej javiskovú akciu – bez povšimnutia sa prechádza pomedzi postavy, bdie nad nimi stojac na vysokej konštrukcii, alebo objíma profesora, ktorý jej v delíriu podlieha. Jej predstaviteľka Andrea Buršová sa vyjadruje najmä pohybom, gestami a mimikou. K zvýrazneniu tajomnej aury jej dopomáha aj kostým, vždy v bielej farbe s variáciou výrazného prvku: okružia, balerínovskej tutu sukne, alebo sadrovej masky s neutrálnym výrazom. Jej všadeprítomnosť je vyjadrením neustále hroziaceho rizika – pádu do závislosti.

Jednotlivé scény inscenácie sú obsahovo aj formálne pomerne nevyvážené. Problémom je často aj absencia dramatických situácií, respektíve ich nevýraznosť. Rozhovory medzi členmi skupiny Anonymných alkoholikov poväčšine slúžia na to aby tlmočili ich životné príbehy a v rámci nich nedochádza

ku gradácii či vypointovaniu. Odzrkadľujú snahu autorov zdôrazniť myšlienku, že do závislosti môže veľmi ľahko prepadnúť naozaj ktokoľvek. Scény z pripravovaného filmu síce poskytujú väčšie dramatické napätie, no pokiaľ ide o ich obsahovú koherenciu s celkom, pôsobia skôr ako odbočka a zbytočne tak uberajú priestor príbehom alkoholikov.

Gombár do inscenácie vkladá baladické, vizuálne pôsobivé mizanscény. Jedna je hneď v úvode – vzhľadom na zvyšok inscenácie však zistíme, že jej význam je skôr estetický. Všetci herci, odetí v bielej košeli a čiernych nohaviciach, prichádzajú na matne osvetlené javisko a voľne rozostúpení v priestore jemne štylizovaným pohybom vyjadrujú stav opitosti. Rôzne sa mykajú, sáču a povalujú. Postupne k tomu pridávajú aj reč – zaznievajú útržky viet, rozhovorov. Niektoré je možné zachytiť, ich témou je alkohol. Viac než obsah je tu pozoruhodná forma – na scéne vzniká sugestívny výjav anonymnej ľudskej masy zmietajúcej sa vo víre vlastnej závislosti. Neskôr sa v inscenácii objavuje niekoľko variácií na tento obraz, no fungujú skôr ako predely medzi jednotlivými scénami a režisér ich nijak hlbšie so zvyškom diania už neprepája.

Len krátko pred samotným záverom, keď Jan opäť prepadne závislosti, podobne ladená scéna odzrkadľuje zrútenie jeho vnútorného sveta. Tentokrát je však oveľa rozorvanejšia, mieša sa v nej Janov duševný stav (vyjadrený najmä jeho potácaním sa a tápaním v priestore) s vyvrcholením jeho scenára, kedy sa Marta vedome otrávi alkoholom a umiera. Všetko sa deje súčasne, v útržkoch a na pozadí temného gitarového podkresu, v pološere čiastočne zahalenom parou. V príbehu Jana je najcitelnejší vývin, dramatickým oblúkom abstinujúci režisér opäť padá do vlastnej závislosti.

Biela scéna, ktorej dominuje nízke pódium vytvorené z drevených paliet je zo zadnej strany lemovaná do polkruhu postavenými bielymi posúvateľnými panelmi. Ich manipuláciou herci nielen prichádzajú a odchádzajú z javiska, mnohokrát ju použijú ako vizuálne doplnenie mizanscén. Napríklad v spomínanej symbolickej scéne sú panely čiastočne poodťahované, čím sa odhaľuje kovová konštrukcia za nimi a dotvára obraz rozkladu. Keď sa postavy nachádzajú v liečebni alebo aj na stretnutiach Anonymných alkoholikov, panely sú pozaťahované, vytvárajúc súvislú ochranu pred vonkajším svetom.

Herecky je inscenácia až na pár výnimiek vyrovnaná, psychológia postáv je ich interpretmi stvárňovaná dôveryhodne a súbor celkovo pôsobí zohrane. Najväčšiu

pozornosť púta feťák Vávra, ktorého stvárňuje Tomáš Červinek. Zatiaľ čo ostatné postavy sú interpretované realisticky s pomerne čitateľnými psychologickými pohnútkami, Červinkov Vávra je už o level vyššie a jeho závislosť nielen na alkohole ale aj drogách sa podpísala na jeho správaní. Na prvý pohľad zo skupiny vyčnieva. Je excentrický a neobsedí na stoličke. Červinek svoju postavu charakterizuje zvučným hlasom, rýchlou dikciou a najmä neustálym poťahovaním nosom pripomínajúcim jeho drogovú závislosť, čím však herec prechádza k jemne karikatúrnemu zobrazeniu postavy. Aj kvôli už spomínanej absencii dramatických situácií herec nemá dôvod herecky vystupovať z vytvoreného typu. Červinek sa na inscenácii podieľal aj ako autor a interpret hudby. Jeho Vávra sa často na konci výstupu odmlčí a zasadne k zvukovému pultu a gitare v zadnej časti paletového pódia. Atmosférickou hudbou dotvára dianie sa scéne.

Hoci Robertovi Jaškóvi text aj réžia ponúkajú viacero polôh, jeho výkon ostáva v akejsi sprostredkovateľskej funkcii. Rozpráva sa s ostatnými alkoholikmi, no v rozhovoroch väčšinu priestoru ponecháva im. Keď píše scenár, väčšinu času je skrčený v prednej časti javiska. Najväčšiu možnosť herecky sa prejaviť Jašków dostáva až v spomínanom závere inscenácie, kde je aj tak obmedzovaný jej metaforickým rámcom. Jeho herecký výkon ostáva nevýrazný aj napriek faktu, že je hlavnou postavou inscenácie. V predposlednej scéne sa Jan dostáva do protialkolickej liečebne. Tu zasa tlmočí křčovito vyvstávajúce posolstvo: človek môže padnúť, dôležité však je vždy sa znova postaviť.

Zámer tvorcov vyjadriť svojim dielom podporu a nádej je nepopierateľne pozitívny. Je však otázkou, či explicitný spôsob výpovede v závere, vyznievajúci ako morálne ponaučenie, ktoré si má človek z divadla odniesť, nemá skôr tendenciu diváka odradiť a vyvolať v ňom nedôveru.

Závislosti navzdory: Výkriky kritiky

Recenzenti sa vo svojich názoroch na inscenáciu *Závislosti navzdory* poväčšine zhodovali. Každý z nich oceňoval voľbu ústrednej témy, teda závislosti na alkohole. To, že Gombár do hry pridružil aj udalosti spojené s metanolovou aférou z roku 2012 už naopak nehodnotili tak pozitívne. Recenzent Tomáš Štáštka píše, že *vyťahovať štyri roky starú udalosť je skôr na škodu* a dodáva, že príbehy s ňou spojené plynutie inscenácie zbytočne brzdia a *vedú do slepých*

uličiek.⁷⁶ K tomuto tvrdeniu sa pripája aj kritik Saša Hrabotický. Podľa neho je príbeh spojený s metanolovou aférou nevýrazný a *vyšumí do prázdna*.⁷⁷ Richard Erml⁷⁸ v súvislosti s tým hovorí o tematickej presýtenosti inscenácie a kritizuje jej roztrieštenosť.

Viacerí kritici vidia problém už v samotnom scenári. Podobne ako Erml, aj recenzent Josef Meszáros upozorňuje na vnútorný nesúlad, pričom trochu ironicky píše, že „*kolektivní souhra se v síle výpovědi neprojevila*“⁷⁹. Saša Hrabotický dokonca o scenári hovorí ako o *kameni úrazu*, ktorého „*fragmentární stavbu a nedotaženost motivů nedokáže zakrýt ani následné jevištní kouzlení s delirickou atmosférou sborových scén či pokusy posunout útržky reálných lidských osudů do metaforické roviny*.“⁸⁰

Pokiaľ ide o javiskovú formu, striedanie scudzovacieho princípu s realistickými výstupmi, prepletenými metaforickými obrazmi autori kritik hodnotia skôr negatívne. Divadelný kritik Jan Krebr zmieňuje najmä *nedôsledné využitie scudzovacieho princípu v rámci kompozície inscenácie*⁸¹ a celkovú produkciu považuje za *nevyrovnanú*. Aj Hrabotický sa prikláňa k tomuto tvrdeniu, keď píše, že „*v nahazování konkrétních lidských osudů a reálných detailů je Gombárova inscenace nejslibnější, zatímco jevištní symbolika (...) sílu výpovědi spíš tříští*.“⁸² Meszáros sa pridáva tvrdením, že „*přechod do metafor vyznívá jako přemělkovaná ambice*.“⁸³

Niekoľko autorov zmienilo aj istú prvoplánovosť morálneho posolstva, ktoré Gombár pomerne explicitne vyjadruje na konci inscenácie. Celkovo tak kritici dielo hodnotia rozpačito. Hrabotický uzatvára konštatovaním že napriek sugestívnym momentom inscenačný celok „*uvízl na mělčině šedivé neurčitosti*“⁸⁴

---

⁷⁶ ŠTÁSTKA, T. Metanolová aféra zbytečně brzdí výpověď o alkoholismu. *Mladá fronta DNES*. 13.10.2016.

⁷⁷ HRABOTICKÝ, S. Cesta do hlubin alkoholikovy duše se ve Švandově divadle zadrhla v půli. In: *Aktuálně.cz* [online] 29.9.2016 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/divadlo/recenze-cesta-do-hlubin-alkoholikovy-duse-se-ve-svandove-div/r~78254ec6862a11e6a77e002590604f2e/>

⁷⁸ ERML, R. Dodo Gombár bojuje se závislostí. Zánět autorského střeva. *Reflex*. 10.11.2016.

⁷⁹ MESZÁROS, J. Závislosti navzdory – bez lesku a ucelenosti. In: *Scéna.cz* [online] 3.10.2016 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&d=1&r=10&c=28314>

⁸⁰ HRABOTICKÝ, pozn. 77

⁸¹ KREBR, J. Umělecky ozvláštěná terapie. *Lidové noviny*, 13.10.2016.

⁸² HRABOTICKÝ, pozn. 77

⁸³ MESZÁROS, pozn. 79

⁸⁴ HRABOTICKÝ, pozn. 77

A Meszáros v snahe nadviazať na ústrednú tému diela konštatuje, že výsledkom je „nepříliš chutné a nekvalitní čučo.“⁸⁵

Veľmi pozitívnym signálom je fakt, že každý z recenzentov vyzdvihuje herecké výkony. Štástka zmieňuje *už tradičnú podporu hereckého ansámbľu*, Krebr dôveryhodné herectvo zaraďuje k vrcholom inscenácie a Erml uvádza herecké výkony ako dôvod, pre ktorý sa inscenáciu oplatí vidieť.

---

⁸⁵ MESZÁROS, pozn. 79

Tuším, že nikdy nejsem schopný naplnit očekávání. Cítím vnitřní hlas, i když je tišší, než spousta těch hlučných, má větší hodnotu.

Dodo Gombár

Straty na ceste slobody

Analýzou troch rozdielnych inscenácií z obdobia Gombárovho pôsobenia vo Švandovom divadle na Smíchově dopĺňam komplexný obraz tejto scény. Od vedenia divadla sa oblúkom dostávame až ku konkrétnym umeleckým výtvorom, k najmenšej časti skladačky.

Napriek mnohým rozdielnostiam majú rozobrané inscenácie aj viditeľné styčné body, či už ide o tematickú príbuznosť, alebo obdobné inscenačné prístupy k textom. Na Gombárových réžiách je fascinujúci model, ktorý sa v rámci nich nenápadne objavuje. Režisér do procesu vstupuje s ideami naplnenou predlohou, jeho dramaturgické voľby sú väčšinou „neopozierané“ a pútavé. V rozhovoroch poskytnutých počas skúšobného procesu zaznievajú výklady a tvrdenia na základe ktorých možno usúdiť, že tvorivý tím našiel porozumenie – s autorom predlohy, s režisérom, ale aj medzi sebou. Nakoniec príde čas premiéry a proces sa zasekne. Výpovede tvorcov buď ostanú akosi nedopovedané, alebo príliš zašifrované pre rozlúštenie. Alebo naopak, z množstva zaujímavých motívov nakoniec vyvstane iba jeden a to tiež násilne, s jasnou deklamáciou, ak by to náhodou niekto nepochopil...

Vďaka tomu, že Gombár často režíruje nedramatické diela, obvykle je sám autorom finálnej textovej predlohy (či už ide o adaptáciu, alebo rozhodnutie napísať nový kus priamo pre divadlo). Vo Švandovom divadle režisér spolupracoval najmä s kmeňovými dramaturgičkami Martinou Kinskou a Luciou Kolouchovou. Je však otázne do akej miery sa do výsledného projektu premietol ich vplyv. Samozrejme, určiť sa to nedá, no prevaha režisérovej autority sa zdá byť, aj na základe množstva videných Gombárových inscenácií v spolupráci s inými tvorcami, dominantná.

Sledovať sa dá hlavne Gombárova práca s hercami. Ako to môžeme vidieť aj na vybraných troch inscenáciách, režisér kombinuje niekoľko princípov. Psychologické herectvo plynule strieda s brechtovským odstupom, scudzovaním a posilnenou divadelnosťou. Tento princíp využil hlavne v inscenácii *Závislosti navzdory*, kde takéto prechody musel zvládať najmä Robetr Jašków v úlohe

filmového režiséra. Režisér často zachádza aj do zveličovania a na scéne vytvára karikatúry, expresívne postavičky využívajúce rôzne typy štylizácie. K nim patria napríklad členovia rodiny Samsovcov z inscenácie *Premena* alebo výrazný Don Juan z partičky *Popelášov*.

Bez ohľadu na výsledný tvar je pozoruhodné, ako herci Švandovho divadla bezproblémovo striedajú tieto polohy. Gombárovým inscenáciám je mnoho vytýkané, no asi jediným komponentom, ktorý si takmer vždy vyslúži pozitívne hodnotenia, je práve herectvo. Kritička Ľubica Krénová ešte v roku 2010 sa v článku o Gombárovi dotkla zaujímavého fenoménu spojenom s režisérskou tvorbou. Píše: „Uhrančivé a zároveň zradné na tvorbe Doda Gombára je, že herci, ktorých dokáže nadchnúť pre svoju ideu, strhnúť na svoju cestu a dosiahnuť ich stotožnenie sa jeho divadelným uvažovaním, vždy chápu a vedia, čo robia. (Nie všetci sú tomu rovnako prístupní.) Nie vždy je ale do jeho videnia schopný preniknúť (väčšinový) divák. Gombár s ním napriek tomu nezlomne pracuje.“⁸⁶ To očividne súvisí s problémom, o ktorom píšam v úvode tejto kapitoly. Krénová vo svojom článku ďalej nadväzuje s tvrdením, že týmto spôsobom podnecuje divákovu zmyslovú a intelektovú aktiváciu a necháva mu dostatočný priestor pre vlastné asociácie. „Jeho niekedy až orgiasticko-symbolické divadlo je opera aperta.“⁸⁷ Nie je toto tvrdenie však iba jednoduchou výhovorkou?

Tvorba Doda Gombára očividne našla súznenie so súborom Švandovho divadla, hoci verejnosťou nie je prijímaná jednoznačne pozitívne. Z ich spolupráce je citelná predovšetkým vôľa neuspokojiť sa s konvenciou, ísť vlastnou cestou a užívať pritom umeleckú slobodu.

---

⁸⁶ KRÉNOVÁ, Ľ. Quo vadis, homo viator?. *kød – konkrétne o divadle*. 2011, 8, 25.

⁸⁷ KRÉNOVÁ, pozn. 86

Záver

V diplomovej práci som sa zamerala na pôsobenie Doda Gombára vo Švandovom divadle na Smíchově. Režisér na tejto scéne zastáva post umeleckého šéfa od roku 2010, v súčasnosti tam teda kontinuálne pracuje už osem rokov. Divadlo počas tohto obdobia vsadilo najmä na premenu dramaturgie, ktorá jej dopomohla k jasnejšej profilácii medzi ostatnými činohernými divadlami. Zaujímalo ma, ako Gombár pri revitalizácii scény postupoval a jeho vplyv na formovanie divadla som rozdelila na dve sféry: „umelecko-šéfovskú“ a režijnú. Sledovaním najmä zvolených dramaturgických okruhov sa mi potvrdili moje predpoklady, že režisér vo svojej tvorbe plynulo nadväzuje na ciele, ktoré vytýčil ako umelecký šéf. Vďaka tomu môžeme sledovať jeho prácu v zábere od koncepčného plánu až po konkrétne inscenácie.

V úvodnej časti práce sa stručne venujem aj histórii dnešného Švandovho divadla na Smíchově, ktoré počas rokov svojej existencie prešlo dlhým vývojom. Zisťujem však, že isté črty si zachovalo až dodnes. Divadlo sa od svojich začiatkov zameriavalo na činohru, ktorej oporným pilierom boli predovšetkým kvalitné herecké výkony – a tak je tomu aj dnes. Už v minulosti boli priestory divadelnej budovy využívané aj na prezentáciu spriatelených (hlavne ochotníckych) súborov a iných kultúrnych podujatí. Túto tradíciu posilnilo nové vedenie divadla po roku 2002. V budove Švandovho divadla na Smíchově našlo miesto okrem divadelného aj hudobné či výtvarné umenie. Aj dnes okrem činoherného repertoáru scéna ponúka vzdelávacie programy a hostí zaujímavých tvorcov.

Švandovo divadlo na Smíchově pred rokom 2010 akoby strácalo energiu a postrádalo silnú vedúcu osobnosť, ktorá by ho usmernila jeho kroky. Riaditeľ Hrbek v záujme o obnovu scény obsadil do pozície umeleckého šéfa Doda Gombára. Ten, so skúsenosťami šéfovania nielen v Slovenskom komornom divadle, ale aj v Městskom divadle Zlín ponuku prijal a zdá sa, že bol tým správnym človekom a tvorivým impulzom pre smíchovskú scénu.

Gombárovi sa podarilo správne využiť autorský potenciál tvorivého súboru a okolo divadla vytvoril okruh podobne zmýšľajúcich spolupracovníkov. V snahe o aktuálnosť a reflexiu súčasného stavu sveta divadlo pozývalo mladých divadelníkov, hlavne režisérov a režisérky mladšej a strednej generácie

s vyhraneným režijným štýlom. S úspechom tu svoje inscenácie uviedli napríklad Daniel Špinar, Anna Petrželková, David Šiktanc či Alžběta Burianová. Popri hosťujúcich umelcoch v divadle naďalej režírovali aj riaditeľ Daniel Hrbek a Dodo Gombár.

Z Gombárových dramaturgických plánov sa osvedčila aj línia tematizujúca Smíchov, teda okolie, v ktorom sa divadlo nachádza. Tá zároveň pomohla divadlu uvedomiť si svoje prirodzené prostredie a využívať jeho potenciál pri tvorbe. Úspešné boli aj inscenácie pôvodných českých hier.

Repertoár divadla tak ponúkal náročnejšie kusy pre mestského diváka, s občasnými formálnymi aj obsahovými experimentami, dopĺňaný komediálnou tvorbou (zväčša anglo-americkej či škandinávskej proveniencie) a výraznejšie autorskými projektmi v štúdiu. V kontexte pražských divadiel je dnes zameraný na podobnú cieľovú skupinu ako napríklad Činoherní klub či Divadlo pod Palmovkou, vzdialenejšie možno ešte aj ako Divadlo v Dlouhé.

Hoci jeho pôsobenie vo funkcii umeleckého šéfa sa stretlo s pozitívnou odozvou, zo strany divadla aj kritiky – a súdiac aj podľa prosperity a návštevnosti divadla, aj zo strany publika – o jeho režijnej tvorbe sa to tak jasne povedať nedá. Pozitívom Gombárovej práce so súborom divadla je predovšetkým skúšanie a hľadanie nových smerov, umeleckých možností a voľnosť tvorivého experimentovania.

S určitosťou však možno povedať, že obdobie rokov 2010 až 2018 prinieslo Švandovmu divadlu mnoho pozitív, za čo scéna môže vďačiť svojmu vernému umeleckému šéfovi, režisérovi Dodovi Gombárovi.

Zoznam použitej literatúry a prameňov

Video záznamy

Merlin: Grál [záznam divadelnej inscenácie]. Réžia Dodo GOMBÁR. 2010. Zdroj: Videotéka Divadelního ústavu Praha

Merlin: Zrození [záznam divadelnej inscenácie]. Réžia Dodo GOMBÁR. 2010. Zdroj: Videotéka Divadelního ústavu Praha

Popeláři [záznam divadelnej inscenácie]. Réžia Dodo GOMBÁR. 2015. Zdroj: Videotéka Divadelního ústavu Praha

Proměna [záznam divadelnej inscenácie]. Réžia Dodo GOMBÁR. 2014. Zdroj: Videotéka Divadelního ústavu Praha

Závislosti navzdory [záznam divadelnej inscenácie]. Réžia Dodo GOMBÁR. 2016. Zdroj: Videotéka Divadelního ústavu Praha

Knižné a online publikácie, scenáre, ostatné

GOMBÁR, Dodo a HOLLÝ, Roman a SIKORA, Roman. *Popeláři* (divadelný scenár). Praha: Švandovo divadlo, 2015. 55 s.

GOMBÁR, Dodo. *Šest konárov stromu*. Bratislava: Divadelný ústav, 2017.

GOMBÁR, Dodo. *Závislosti navzdory* (divadelný scenár). Praha: Švandovo divadlo, 2016. 46 s.

Historie Švandova divadla. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/about/detail?pageId=2>

HRBEK, Daniel. *Budování divadla*. Praha: Nakladatelství KANT, 2009. 159 s. ISBN 978-80-7437-012-0

KAFKA, Franz a GOMBÁR, Dodo a KOLOUCHOVÁ, Lucie. *Proměna* (divadelný scenár). Praha: Švandovo divadlo, 2015. 41 s.

ŠORMOVÁ, E., ed. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, [online] Praha: Divadelní ústav, 2000. [cit. 27.7.2018] Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/%C5%A0vandovo_divadlo (heslo Švandovo divadlo)

ŠORMOVÁ, E., ed. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, [online] Praha: Divadelní ústav, 2000. [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Labyrint> (heslo Labyrint)

Tisková zpráva Švandova divadla na Smíchově z roku 2014. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/pro-novinare>

Tisková zpráva Švandova divadla na Smíchově pro sezónu 2015/2016. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/pro-novinare>

Výroční zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2010. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocn-zpravy>

Výroční zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2011. [online] [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocn-zpravy>

Články v periodikách

BREDEROVÁ, Tatiana. Odporný hmyz terorizuje Kafkova Řehoře Samsu. In: *Aktuálně.cz* [online] 5.6.2014 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/divadlo/recenze-inscenace-kafkovy-promeny-ve-svandove-divadle/r~2bb68756ebbf11e3be660025900fea04/>

Dodo Gombár dá Švandovmu divadlu jiný ráz. *Pražský deník*. 18.5.2010, 7.

GOMBÁR, D. Dodo Gombár: Merlin (Grál). In: *Scéna.cz* [online] [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&d=1&r=3&c=13355>

Dodo Gombár nastupuje na místo uměleckého šéfa. In: *Scéna.cz* [online]. 25.1.2010 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&c=11120&r=1&d=1>

DRTILOVÁ, Z. Kéž by se Merlin snad raději vůbec nenarodil. *Mladá fronta Dnes*. 14.11.2010, D7.

DUBSKÝ, Lukáš. Divadlo evropských regionů - Popeláři (ŠD). In: *I-DIVADLO.cz* [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/blogy/lukas-dubsky/divadlo-evropskych-regionu--popelari-sd>

ERML, R. Dodo Gombár bojuje se závislostí. Zánět autorského střeva. *Reflex*, 10.11.2016.

HRABOTICKÝ, S. Cesta do hlubin alkoholikovy duše se ve Švandově divadle zadrhla v půli. In: *Aktuálně.cz* [online] 29.9.2016 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/divadlo/recenze-cesta-do-hlubin-alkoholikovy-duse-se-ve-svandove-div/r~78254ec6862a11e6a77e002590604f2e/>

JIŘIŠTĚ, Jakub. Muzikálový risk plní sny všech malých kluků. Je súčasťou: Výročná zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2015. [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocn-zpravy>

KODEDOVÁ, Magdalena. Po Popelářích ze Švandova divadla zbude opravdu jen prázdno.... Je súčasťou: Výročná zpráva Švandova divadla na Smíchově za rok 2015. [online][cit. 27.7.2018] Dostupné z: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocn-zpravy>

KRÉNOVÁ, Ľ. Quo Vadis, homo viator?. *kød – konkrétne o divadle*. 2011, 8, 25. ISSN 1337-1800

KŘÍŽ, J.P.: Mýty: kouzelné kameny na dně špinavých řek. *Právo: Praha – Střední Čechy* 21.10.2010 s. 10.

LANG, Michal a MACHALICKÁ, Jana. Byli jsme dva kohouti na jednom smetišti. *Lidové noviny*, 26.1.2010.

MESZÁROS, J. Závislosti navzdory – bez lesku a ucelenosti. In: *Scéna.cz* [online] 3.10.2016 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://www.scena.cz/index.php?o=1&d=1&r=10&c=28314>

MIKULKA, Vladimír. Proměna (Švandovo divadlo). In: *NADIVADLO.cz* [online] 31.5.2014 [cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <http://nadivadlo.blogspot.com/2014/05/mikulka-promena-svandovo-divadlo.html>

MIKULOVÁ, Iva: Pružná proměnlivost rodinných konstelací. In: *Rozrazilonline.cz* [online] 13.4.2015 Dostupné v elektronické verzi v databáze Divadelního ústavu.

SIKORA, R. Čtyřhodinový očištec s Merlinem. *Lidové noviny*. 26.10.2010.

SOPROVÁ, Jana. Záhadný Gombárův Kafka ve Švandově divadle. In: *Aktuálně.cz* [online] 3.6.2014 cit. 27.7.2018]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/zahadny-gombaruv-kafka-ve-svandove-divadle-5099610>

ŠTÁSTKA, T. Metanolová aféra zbytečně brzdí výpověď o alkoholismu. *Mladá fronta DNES*. 13.10.2016.

ŠVEJDA, M.J. Na konci čtyřletky. *Svět a divadlo*. 2014, roč. 25, č. 5, 38 – 49.

VARYŠ, V. Merlin jako prohra . In: *Týden.cz* [online] 27.6.2015 [cit. 27.7.2018] Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/kultura/divadlo/merlin-jako-prohra_192108.html

Pramene

Divadelní ústav Praha, IDO, Fond Divadla, divadelní a kulturní instituce, Švandovo divadlo

Divadelní ústav Praha, IDO, Fond Umělecké osobnosti, GOMBÁR, Dodo

Tiskové zprávy Švandova divadla dostupné na: <http://www.svandovodivadlo.cz/pro-novinare>

Výroční zprávy Švandova divadla dostupné na: <http://www.svandovodivadlo.cz/o-divadle/o-nas/18/vyrocní-zpravy>

Prílohy

1. Súpis divadelných réží Doda Gombára vo Švandovom divadle na Smíchově

Zdroj: Databáza Divadelního ústavu Praha

Vojcek - Der Romantiker	Datum 18.12.2004	Druh prem.	Derniéra premiéra	15. 6.2006
--------------------------------	---------------------	------------	----------------------	------------

Druh aut.zpr.: činohra

Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002

Scéna: Studio Švandova divadla Praha

Anotace: karta*jr*

<i>Autoři:</i>	Büchner, Georg	dramatik
	Gombár, Dodo	překladatel
	Čiripová, Dagmar	překladatelka
	Gombár, Dodo	režisér
	Rotter, David	hudba
	Hořejší, Michaela	scénická výtvarnice
	Polívková, Kamila	kostýmní výtvarnice
	Beláková, Silvia	pohybová spolupráce
	Popková, Blanka	asistentka režie
	Štulcová, Hana	produkce
	Trnka, Jiří	dramaturg

Sen noci svatojánské	17.12.2005		premiéra	18. 4.2007
-----------------------------	------------	--	----------	------------

Druh aut.zpr.: činohra

Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002

Scéna: Švandovo divadlo Praha

<i>Autoři:</i>	Shakespeare, William	dramatik
	Hilský, Martin	překladatel
	Gombár, Dodo	režisér
	Hollý, Marek	scénický výtvarník
	Polívková, Kamila	kostýmní výtvarnice
	Rotter, David	hudba
	Beláková, Silvia	pohybová spolupráce
	Bláhová, Markéta	dramaturg

Merlin: Zrození	16.10.2010		premiéra	
------------------------	------------	--	----------	--

Druh aut.zpr.: činohra

Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002

Scéna: Švandovo divadlo Praha

Anotace: p*a*h

<i>Autoři:</i>	Ehlerová, Ursula	jazyková spolupráce
	Dorst, Tankred	dramatik
	Tomeš, Vladimír	překladatel
	Gombár, Dodo	režisér
	Jiříkovská, Eva	výprava
	Holý, Roman	hudba
	Vermelho, Gabriela	hudební spolupráce
	Saez, Linda Fernandez	pohybová spolupráce
	Bursa, Jan	pohybová spolupráce
	Kinská, Martina	dramaturg

- Merlin: Grál** 11.12.2010 premiéra
- Druh aut.zpr.:* činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: ek*
Autoři: Dorst, Tankred dramatik
Tomeš, Vladimír překladatel
Gombár, Dodo režisér
Jiřikovská, Eva výprava
Holý, Roman hudba
Saez, Linda Fernandez pohybová spolupráce
Kinská, Martina dramaturg
- Ve vánočním stromečku sekéřečk** 19.12.2010premiéra 21.12.2010
derniera
- Plný název:* Ve vánočním stromečku sekéřečka
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Poznámka: Uvedeno v rámci cklyu Hyde Park.
Plněno bez programu
Anotace: ek*
Autoři: Gombár, Dodo dramatik
Gombár, Dodo režisér
Rotter, David hudební spolupráce
Kolouchová, Lucie dramaturg
Labajová, Lucie výtvarná spolupráce
- Upálení Satana 666** 17. 6.2011 první provedení 18.
6.2011
- Druh aut.zpr.:* činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Studio Švandova divadla Praha
Poznámka: Inscenace cyklu HYDE PARK Švandova divadla.
Obsazení pravděpodobně neúplné.
Anotace: luc*
Autoři: Gombár, Dodo dramatik
Gombár, Dodo režisér
Vermelho, Gabriela hudba
Saez, Linda Fernandez choreografka
- Český kalendář** 22. 1.2012 premiéra
- Druh aut.zpr.:* (viz.pozn.)
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Poznámka: Inscenované koncerty.
- Cyklus tvoří pásmo villonských balad, jejichž autorem je Michal Horáček. Balady jsou věnovány proměnám kalendářního roku a jeho prožívání; divákům je za přítomnosti autorů skladeb představí plejáda vynikajících zpěváků, šansoniérů a muzikantů. Balady zhudebnili na základě výzvy Michala Horáčka známí i neznámí skladatelé. Tvorby koncepce a režie dvanácti představení se ujal umělecký šéf Švandova divadla Dodo Gombár.
- Anotace:* luc*
nepr*
Autoři: Gombár, Dodo koncepce
Horáček, Michal autor
Gombár, Dodo režisér

Český snář 22. 1.2012 první provedení
Druh aut.zpr.: (viz.pozn.)
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Poznámka: Cyklus zhudebněných balad.
 Společným tématem je cyklický čas kalendářního roku; každá balada je věnována některému z měsíce od ledna až po prosinec. V každém večeru vystupují jiní hosti.
Anotace: luc*
 nepr*
Autoři: Gombár, Dodo koncepce
 Gombár, Dodo režisér
 Horáček, Michal autor

Crash u potoka 17. 3.2012 první provedení
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: luc*
Autoři: Gombár, Dodo dramatik
 Gombár, Dodo režisér
 Rotter, David hudba
 Jiřiková, Eva výprava

Mlč, Jobe, mlč! (Řezníkův sen) 19. 5.2012 první provedení 16.
 5.2013
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Studio Švandova divadla Praha
Poznámka: III. díly cyklu Teď přichází zákon
Anotace: luc*
Autoři: Jensi, Anica dramatik
 Gombár, Dodo režisér
 Jiřiková, Eva výprava
 Vermelho, Gabriela hudba
 Kolouchová, Lucie dramaturg

Eskalátor 22. 9.2012 první provedení
Plný název: Eskalátor (Manifest outsidera)
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Poznámka: Sezóna 2012/13 Druhé housle (The Second Hand)
Anotace: luc*
Autoři: Koppa, Karel dramatik
 Gombár, Dodo režisér
 Jiřiková, Eva výprava
 Brzobohatý, Ondřej hudba
 Muška, Václav pohybová spolupráce
 Kinská, Martina dramaturg

Vladimirova děvka 1. 6.2013 první provedení
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: luc*
Autoři: Kratochvíl, Jan dramatik
Gombár, Dodo režisér
Polívka, Jan scénický výtvarník
Benko, Matej hudba
Odvárková, Lenka kostýmní výtvarnice
Nová, Lenka hudba
Kinská, Martina dramaturg

Země Lhostejnost 5.10.2013první provedení 5. 2.2018
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: luc*
Autoři: Kryl, Karel autor předlohy
Vodička, Libor scénář
Gombár, Dodo scénář
Gombár, Dodo režisér
Štanclová, Petra asistentka režie
Gombár, Dodo výběr hudby
Jiříkovská, Eva výprava
Kolouchová, Lucie dramaturg
Dvořáková, Jitka produkce

Proměna 31. 5.2014 první provedení
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: luc*
Autoři: Kafka, Franz autor předlohy
Gombár, Dodo dramaturg
Kolouchová, Lucie dramaturg
Gombár, Dodo režisér
Popková, Blanka asistentka režie
Jelínek, Jiří N. hudba
Masopust, Petr scénický výtvarník
Gombár, Dodo scénický výtvarník
Odvárková, Lenka kostýmní výtvarnice
Kolouchová, Lucie dramaturg
Hájková, Ilona produkce

Hřebíčková s Onufrákovou lehce 18.10.2014 první provedení
Plný název: Hřebíčková s Onufrákovou lehce medituji aneb Děvky od Arbese
Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: jr*
 digi*
Autoři: Gombár, Dodo dramatik
 Gombár, Dodo režisér
 Polívka, Jan scénický výtvarník
 Odvářková, Lenka kostýmní výtvarnice
 Rotter, David hudba
 Hájková, Ilona produkce
 Popková, Blanka asistentka režie
 Kolouchová, Lucie dramaturg

Popeláři 7. 3.2015 první provedení

Druh aut.zpr.: muzikál
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: jr*
 digi*
Autoři: Sikora, Roman libreto
 Holý, Roman skladatel
 Gombár, Dodo libreto
 Gombár, Dodo režisér
 Hollý, Marek scénický výtvarník
 Odvářková, Lenka kostýmní výtvarnice
 Muška, Václav pohybová spolupráce
 Dvořáková, Jitka produkce
 Popková, Blanka asistentka režie
 Kolouchová, Lucie dramaturg
 Vodička, Libor dramaturg

Betonová zahrada 30. 1.2016 první provedení 11. 1.2018

Druh aut.zpr.: činohra
Divadlo: Švandovo divadlo Praha od 2002
Scéna: Švandovo divadlo Praha
Anotace: luc*
 digi*
 karta*jr*
Autoři: Hůlová, Petra dramaturg
 McEwan, Ian autor předlohy
 Brabencová-Válková, Marie s použitím překladu
 Gombár, Dodo režisér
 Gombár, Dodo úprava
 Jiřiková, Eva výprava
 Rotter, David hudba
 Říhová, Tereza asistentka režie
 Kinská, Martina dramaturg
 Dvořáková, Jitka produkce
 Hodonický, Václav produkce

Závislosti navzdory

24. 9.2016

první provedení

Druh aut.zpr.: činohra*Divadlo:* Švandovo divadlo Praha od 2002*Scéna:* Švandovo divadlo Praha*Anotace:* luc*

digi*

<i>Autoři:</i>	Gombár, Dodo	dramatik
	Gombár, Dodo	režisér
	Horáčková Hořejší, Michaela	scénická výtvarnice
	Nová, Lenka	kostýmní výtvarnice
	Červínek, Tomáš	hudba
	Kinská, Martina	dramaturg
	Dvořáková, Jitka	produkce

Krysař

5.11.2016 první provedení

Druh aut.zpr.: činohra*Divadlo:* Švandovo divadlo Praha od 2002*Scéna:* Švandovo divadlo Praha*Anotace:* luc*

digi*

<i>Autoři:</i>	Dyk, Viktor	autor předlohy
	Kinská, Martina	dramatik
	Gombár, Dodo	režisér
	Erftemeijer, Jacob	asistent režie
	Jiříkovská, Eva	výprava
	Vermelho, Gabriela	hudba
	Kinská, Martina	dramaturg
	Dvořáková, Jitka	produkce

Lámání chleba

21.10.2017

první provedení

Druh aut.zpr.: činohra*Divadlo:* Švandovo divadlo Praha od 2002*Scéna:* Švandovo divadlo Praha*Anotace:* luc*

digi*

<i>Autoři:</i>	Holcman, Josef	dramatik
	Gombár, Dodo	úprava
	Gombár, Dodo	režisér
	Labajová, Lucie	scénická výtvarnice
	Odvárková, Lenka	kostýmní výtvarnice
	Hájek, Jiří	hudba
	Mikulová, Iva	dramaturg
	Dvořáková, Jitka	produkce
	Šojdelová, Eva	produkce

2. Súpis divadelných réží Doda Gombára v divadlách v Českej republike

Zdroj: Databáza Divadelního ústavu Praha

Autor	Názov insc.	Divadlo	Premiéra
Bogosian, Eric - Gombár, Dodo	Sex, drogy a rock & roll	Divadelní spolek Frída Brno	8.1.2000
Gombár, Dodo	Hospodská	Divadelní spolek Frída Brno	3.1.2001
Polívka, Boleslav - Gombár, Dodo	Variace na chlast	Divadlo Bolka Polívky Brno	27.1.2001
García Lorca, Federico	Dom	ČeskoSlovenská Scéna Praha	5.3.2001
Čechov, Anton Pavlovič	Tři sestry	Městské divadlo Zlín	3.5.2002
Nathanson, Arthur - Jarry, Alfred	Nadsamec	Centrum experimentálního divadla Brno	11.11.2002
Gombár, Dodo	Už troubějí	Divadelní spolek Frída Brno	11.1.2003
Gombár, Dodo	Pánská jízda	Divadelní spolek Frída Brno	29.3.2003
Moliere	Skapinova šibalství	Moravské divadlo Olomouc	12.3.2004
Bock, Jerry	Šumař na střeše	Městské divadlo Zlín	19.6.2004
MacDermot, Galt	Hair	Městské divadlo Brno	2.10.2004
Gombár, Dodo - Bulgakov, Michail	Mistr a Markétka	Městské divadlo Zlín	15.10.2005
Gombár, Dodo	Pavučina	JAMU Brno - Studio Marta, scéna Divadelní fakulty	15.1.2006
Gombár, Dodo	Motýlek	Divadelní spolek Frída Brno	11.2.2006
Gombár, Dodo	Hugo Karas	Divadelní společnost Petra Bezruče Ostrava	31.3.2006
Brdečka, Jiří - Rychlík, Jan - Hála, Vlastimil	Limonádový Joe	Městské divadlo Zlín	21.10.2006
Gombár, Dodo	Třetí věk	Městské divadlo Zlín	5.11.2006
Gombár, Dodo - Fekar, Vladimír	Blázni jsme divadlem	Městské divadlo Zlín	8.5.2007
Goethe, Johann Wolfgang	Faust, Pokušení a vykoupení	Městské divadlo Zlín	23.6.2007
Kander, John	Kabaret	Městské divadlo Zlín	13.10.2007
Gombár, Dodo	Mezi nebem a ženou	Malá scéna Zlín	16.12.2007
Rotter, David	Zlodějky	Městské divadlo Zlín	6.6.2008
Štědroň, Miloš	Balada pro banditu	Městské divadlo Zlín	21.6.2008
Kafková, Jana - Macourek, Miloš	Opice Žofka	Městské divadlo Zlín	27.9.2008
Gombár, Dodo	Kauza Divá Bára	Městská divadla pražská Praha	22.11.2008
García Lorca, Federico	Dům Bernardy Alby	Činoherní studio Ústí nad Labem	20.2.2009
Dorst, Tankred	Merlin aneb Pustá zem	Městské divadlo Zlín	25.4.2009
Lukasinska, Danuta	Agáta hledá práci	Národní divadlo Brno	12.6.2009
Bogosian, Eric - Gombár, Dodo	Sex, Drugs, Rock & Roll	Divadelní spolek Frída Brno	13.10.2009
Hapka, Petr	Kudykam	Kudykam s.r.o. Praha	21.10.2009

Sloboda, Rudolf	Armagedon na Grbu	Městské divadlo Zlín	17.4.2010
Gombár, Dodo - Viceníková, Dora	Stanice: Tančírna	Národní divadlo Brno	10.6.2010
Gombár, Dodo - Viewegh, Michal	Bio manželka	INFILM Praha	30.6.2011
Gombár, Dodo	Mezi nebem a ženou	Divadelní spolek Frída Brno	9.9.2011
Gombár, Dodo - Vodička, Libor - Čapek, Karel	Válka s mlouky	Slovácké divadlo Uherské Hradiště	17.11.2012
Gombár, Dodo - Mikulová, Iva	Láska je slípka	Městské divadlo Zlín	4.2.2014
Gombár, Dodo	Žitkovské bohyně	Městské divadlo Zlín	1.3.2014
Gombár, Dodo	Baťa Tomáš, živý	Městské divadlo Zlín	13.12.2014
Levin, Ira	Veroničin pokoj	Národní divadlo Brno	10.9.2015
Gombár, Dodo	Ó, Brno!	JAMU Brno - Studio Marta, scéna Divadelní fakulty	27.9.2015
Kafková, Jana - Macourek, Miloš	Opice Žofka	Městské divadlo Zlín	25.9.2016
	Tolik bylo dní	Městské divadlo Zlín	18.11.2016
Gombár, Dodo	Mezi nebem a ženou	Městské divadlo Zlín	28.1.2017
Gombár, Dodo	Želary	Národní divadlo Brno	31.3.2017
Gombár, Dodo	Žitkovské bohyně (krev je krev)	Městské divadlo Brno	20.5.2017
Bajaja, Antonín - Gombár, Dodo	Zvlčení	Městské divadlo Zlín	16.12.2017

3. Fotografie z analyzovaných inscenací

Zdroj: Webstránky Švandovo divadlo na Smíchově (<http://www.svandovodivadlo.cz>)

PROMĚNA (autorka fotografií: Alena Hrbková)

POPELÁŘI (autorka fotografií: Alena Hrbková)

ZÁVISLOSTI NAVZDORY (autor fotografií: Alena Hrbková)

**DODO GOMBÁR – UMELECKÝ ŠÉF A REŽISÉR ŠVANDOVHO DIVADLA NA
SMÍCHOVĚ**

